



CBS PRINS WILLEM-ALEXANDER

Uniek samen groeien!

Beleid (Hoog) Begaafdheid

2023|2028

Inhoud:

Algemeen

1.1 Inleiding	3
1.2 Visie en missie & Slogan CBS Prins Willem-Alexander	4
1.3 Visie en missie (hoog)begaafdheid & Flexklas	5
1.4 Beleidsdoelstellingen (hoog)begaafdheid	8

Hoogbegaafdheid

2.1 Theorie Hoogbegaafdheid	9
2.1.1 Delphi-Model	12
2.1.2 Model van Talent Ontwikkeling	15
2.1.3 Het Zijnsluit	16
2.1.4 Onderpresteerders	18
2.1.5 Profielen Betts en Nijhardt	22
2.1.6 (Hoog)Begaafdheidskenmerken	25
2.2 Doelgroepomschrijving onderwijsbeleid (hoog)begaafdheid	26

Werkwijze

3.1 Signaleren	26
3.1.1 Signaleren – Hoogbegaafdheid in zicht (HBIZ)	26
3.1.2 Signaleren – Knappe Kleuters	27
3.1.3 Signaleren – Onderpresteerders	28
3.2 Compacten, Verrijken, Versnellen	28
3.2.1 Compacten	28
3.2.2 Verrijken - theorie	31
3.2.3 Verrijken – wat wij al doen	35
3.2.4 Verrijken – acties	36
3.2.5 Versnellen	36
3.3 Leerdoelen in en buiten de klas voor (hoog)begaafde leerlingen	36
3.3.1 Taxonomie van Bloom	38
3.3.2 Denksleutels	40
3.3.3 Filosoferen	40
3.3.4 Executieve Functies	41
3.3.5 Mindset theorie	42
3.3.6 Flexklas – Beslisformulier – HB groepsbespreking	43
3.4 Materialen en methodes	43
3.5 Administratie	44
3.6 Overdracht en doorgaande lijn	45

Organisatie

4.1 Omgeving en partners/partijen onderwijsbeleid (hoog)begaafdheid	46
4.2 Taken en bevoegdheden	47
4.3 Besluitvorming	48
4.4 Deskundigheid en attitude	49
4.5 Financiering	50

Borgen en voortgang

5.1 Communicatie	50
5.2 Beleidscyclus en evaluatie	51
5.3 Bronvermelding en literatuur	53
5.4 Overzicht boeken over hoogbegaafdheid	54

1.1 Inleiding:

De CBS Prins Willem-Alexander is in de vijftiger jaren gebouwd op een unieke historische locatie, grenzend aan de prachtig gerestaureerde korenmolen “De Zwaluw” en de aloude Stenendijk.

Onze school is net buiten de stadskern gelegen in het oude gedeelte van Hasselt, op een mooi plekje vlakbij een oude molen. We beschikken over ruime schoolpleinen met moderne speeltoestellen.

Wij vinden het belangrijk om onderwijs te geven in een veilige omgeving, waarbij we rekening houden met elkaar. Alle kinderen op onze school zijn verschillend. Elk kind vraagt om een ander soort benadering en een ander soort begeleiding. Op de CBS Prins Willem-Alexander proberen we aan deze verschillen tegemoet te komen d.m.v. ons onderwijs. Dat is adaptief onderwijs. Onze leerlingen krijgen leerstof aangeboden die hen zoveel mogelijk uitdaagt en aansluit bij hun leervermogen en motivatie. Het geven van dit onderwijs op maat hangt nauw samen met het zelfstandig werken van de leerlingen. Wij willen de kinderen een zodanige bagage meegeven dat het een goede start bij het voortgezet onderwijs maakt.

Onze school is al een aantal jaren bezig om aan kinderen die meer aan kunnen gericht onderwijs te geven. Een eerste ‘beleid’ stamt uit november 2013. Daarna is ‘kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong’ wat meer op de agenda komen te staan, wat resulteerde in het ‘protocol kinderen met ontwikkelingsvoorsprong’. (juni 2014) Dit protocol stamt uit juni 2014. Sinds die tijd is er steeds meer aandacht voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. In elke klas zijn diverse materialen (o.a. smartgames in de paarse boxen) beschikbaar en ook zijn er verrijkende werkopdrachten beschikbaar.

Sinds schooljaar 2016-2017 zijn we gestart met plusklassen. Groep 3/4, groep 5/6 en groep 7/8. Daarnaast een taal en rekgroep. Vanaf schooljaar 2017-2018 draaien de plusklassen 4, 5/6 en 7/8. Ook is één van de leerkrachten aan de studie Post HBO Specialist Hoogbegaafdheid & Differentiatie begonnen. Vanuit die studie is dit beleid ontstaan.

Er wordt bij ons op school al van alles gedaan rondom het begrip hoogbegaafdheid, maar we voelen sterk de behoefte om dit om te zetten naar een goed beleidsplan waarin alle facetten rondom het meer en hoogbegaafdenonderwijs wordt weergegeven.

1.2 Visie en missie & slogan CBS Prins Willem-Alexander

(overgenomen uit de schoolgids 23-24)

Grondslag

De kern van het onderwijs op onze school is verwoord in onze missie. In de missie willen wij tot uitdrukking brengen wie wij zijn en waar wij als school voor staan. In het kort gaat het ons erom dat wij een christelijke school zijn op basis van het onveranderlijke Woord van God. Aan dit Woord ontleen wij onze beginselen voor opvoeding en onderwijs.

Onze missie

‘Want bij U is de bron van het leven; in Uw licht zien wij het licht.’ (Psalm 36:10, HSV)

Vanuit de normen en waarden die de bijbel (onze grondslag) ons leert, willen wij ons onderwijs vormgeven. Zoals in psalm 36 vers 10 staat, zien wij God als bron van al het Leven. Zijn licht willen wij door laten schijnen in ons onderwijs, zowel in woord als in daad.

Dit doen wij aan de hand van onze drie kernwaarden:

- Liefde
- Veiligheid
- Duidelijkheid

Deze vormen de drie uitgangspunten van onze school.

Hoe doen we dat?

- Liefde
 - Unieke talenten: Iedereen heeft van God unieke talenten gekregen. Wij willen deze talenten van zowel leerlingen, leerkrachten en ouders benutten. Op deze wijze willen wij iedereen in zijn kracht zetten.
 - Samen schitteren (verbinding): Door het inzetten van al onze unieke talenten, kan een ieder zich ontwikkelen en zijn we van meerwaarde voor onze omgeving.
 - Kindgericht: De ontwikkeling van het kind staat bij ons op school centraal. Samen kijken wij naar de onderwijsbehoeften van het kind en hoe wij daaraan tegemoet kunnen komen.
- Veiligheid:
 - Betrokkenheid: Wij willen een relatie aangaan met leerlingen, leerkrachten, ouders en externen. Wij geloven dat door een dergelijke betrokkenheid we samen het maximale uit de kinderen en onze school kunnen halen.
 - Vertrouwen: De relaties die wij als school aangaan, willen wij aangaan op basis van vertrouwen. Hierbij vertrouwen wij erop dat een ieder werkt vanuit de juiste intenties. Met juiste intenties bedoelen we dat iedereen gericht is op groei en relatie.

- Openheid: Wij staan voor een open cultuur, waarin ruimte is om te delen en waar we altijd gezamenlijk tot beslissingen willen komen. Daarbij oog houdend voor de belangen van de betrokken partijen.
- Duidelijkheid:
 - Professionaliteit: Alle leerkrachten voldoen aan de eisen zoals deze gesteld zijn door de rijksinspectie van het onderwijs. Daarnaast vindt er jaarlijks bijscholing plaats op alle facetten van het onderwijs. Op deze wijze willen wij onze professionaliteit waarborgen. Daarnaast maken wij continu keuzes aangaande het invullen van ons onderwijs. Hierbij kijken wij wat onze doelgroep nodig heeft en wat passend is binnen onze identiteit.
 - Doelgerichtheid: Wij staan voor ons onderwijs en de doelen die daaraan gekoppeld zijn. Die doelen zijn te allen tijde het uitgangspunt voor ons onderwijs. Zowel individuele doelen voor het kind, als gezamenlijke doelen.
 - Partnerschap: Wij kunnen het niet alleen. Daarom gaan wij een relatie aan met ouders, externen en de gemeenschap. Wij geloven er in dat we samen sterker staan, meer bereiken en op deze wijze samen kunnen schitteren.

Onze visie

Op school bouwen wij aan de toekomst van uw kind(eren). Dit betekent dat wij ons als school willen ontwikkelen ten dienste van het onderwijs aan kinderen. Hieruit volgt onze visie. In deze visie is te zien hoe wij onze school de komende jaren willen gaan ‘inrichten’:

Visie passend onderwijs

In Nederland is er per 1 augustus 2014 de wet op Passend Onderwijs. Dit houdt in dat kinderen altijd kunnen worden aangemeld bij een reguliere basisschool. De basisschool heeft de plicht om een passende plek voor alle kinderen te zoeken [zorgplicht]. Verder uitleg hiervan is te vinden in de zorggids.

1.3 Visie en missie (hoog)begaafdheid & Flexklas

Het uitgangspunt van onze school is dat er een continuüm van zorg moet zijn, waarbij ieder kind de zorg en aandacht krijgt, waarbij hij of zij zich het beste kan ontwikkelen. Dat houdt in dat er voor de zwakkere leerlingen hulpmiddelen worden ingezet, maar dat dit ook aan de bovenkant (bij kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong) gebeurt. Een continuüm van zorg betekent echter niet alleen zorg voor de gediagnosticeerde (hoog)begaafde leerlingen, maar ook aandacht voor de leerlingen die goed presteren op methode (on)afhankelijke toetsen, die een hoog leertempo hebben, die het geleerde ook toepassen op andere vakgebieden, die goed zelfstandig kunnen werken. Ook deze leerlingen verdienen het om, wanneer ze dat aankunnen, meer uitdagingen in het leerproces aangeboden te krijgen. Hoewel wij werken met een leerstofjaarklassensysteem, proberen we naar dit soort verschillen te kijken en er zo goed mogelijk mee om te gaan. In dit beleid worden de doorgaande lijn voor (hoog)begaafde kinderen door de schooljaren heen vastgelegd.

Bij de beschrijvingen die volgen over het signaleren, het omgaan met intelligentieonderzoeken en het versnellen, hebben we het over de hoogbegaafde leerlingen (IQ>130). De punten die daar worden genoemd spelen bij de normaal begaafde leerlingen (A- en B-scores) minder of helemaal niet. Als echter beschreven wordt hoe de leerkracht om kan gaan met hoogbegaafde leerlingen, dan zijn de genoemde punten (soms in mindere mate) ook van toepassing op de begaafde leerlingen.

Naast dat het Compacten en Verrijken in de schooljaren 2019-2020 en 2020-2021 goed onder de loep is genomen en is vastgesteld en we daardoor al een deel tegemoet komen aan uitdagend onderwijs voor de kinderen die daar behoefte en noodzaak aan hebben, hebben we daarnaast ook een Flexklas in onze school. Wij vinden dat een goede aanvulling op het reguliere onderwijs.

Zoals elders in het beleid staat beschreven richten we ons op de 16% meer- en hoogbegaafde kinderen. Zo is ook de populatie van onze Flexklas opgebouwd. Kinderen die deelnemen aan de Flexklas worden vooraf gescreend en in goed overleg met LK, IB, ouders en HB kunnen deze kinderen deelnemen aan de Flexklas. Wij gaan hierbij vooral uit van de leerbehoefte van het kind en trekken geen strikte grens bij een bepaald IQ. We hebben hiervoor samen een ‘beslisformulier’ ontwikkeld. Zie paragraaf 3.3.6

In eerste instantie worden er zoveel mogelijk verrijkingsmaatregelen in de klas genomen, daarna komt de Flexklas in beeld met alle extra's die voor deze kinderen in klassenverband niet voldoende aan de orde komen. Wij doen dit, omdat deze kinderen de basisstof makkelijk tot zich nemen en daardoor vaak niet tot leren komen. Deze kinderen beheersen veel leerstof, waardoor ze vaak niet hun grenzen opzoeken en vinden. In de Flexklas staat vooral het procesgericht werken centraal. In de Flexklas worden situaties gecreëerd waar ze vanuit een veilige setting tegen hun grenzen aan kunnen lopen. Van daaruit leren ze fouten maken (en ervaren ze dat ‘fouten maken’ een belangrijke manier van leren is), aanpakken, kritiek geven en ontvangen. Daarbij is zelfreflectie een belangrijke vaardigheid. De rol van de Flexklasleerkracht is hierbij coachend van karakter. Er is aandacht voor het ontwikkelen van executieve functies. Zo leren de kinderen bijvoorbeeld hun werk plannen.

We werken vanuit de Doelen voor Vaardigheid en Ontwikkeling van het SLO en vanuit hier worden doelstellingen geformuleerd en lessen daarbij bedacht/gezocht. Deze doelen worden regelmatig specifiek benoemd. Ook proberen we steeds meer TopDown te werken, (dit betekent overigens ook dat een kind wat steeds op tijd klaar is met het werk maar wel ‘Bottom-Up’ leert eigenlijk niet thuishoort in de Flexklas). In de Flexklassen willen we kinderen uitdaging bieden die ze nodig hebben en in de klas niet voldoende kunnen krijgen. Daarnaast is er aandacht voor moeilijke stof, bewustwording bij het kind van het eigen leerproces, aanpak zelfstandig werken en leren.

We werken in de Flexklas volgende de Doelen en Vaardigheden voor Ontwikkeling (DVO) van het SLO (vernieuwde versie 2020). Dit overzicht met algemene vaardigheden wordt gebruikt om doelen te stellen met de kinderen. Het zijn vaardigheden die niet aan een specifiek vakgebied gekoppeld zijn en die je in meerdere contexten verder kunt ontwikkelen. Het oefenen en verder ontwikkelen van deze vaardigheden is essentieel om op een stabiele manier te kunnen blijven leren en functioneren in onze snel veranderende wereld

Dit vernieuwde overzicht met algemene vaardigheden bestaat uit zeven clusters van vaardigheden, met in totaal tien thema's:

Zelfsturing

- **Ik ontdek wie ik ben.**
- **Ik plan en stel doelen.**
- **Ik voel me verantwoordelijk voor wat ik doe.**

Praktisch handelen

- **Ik werk zorgvuldig en draag zorg voor mijn omgeving.**

Analytisch denken

- **Ik denk analytisch.**

Creatief denken

- **Ik denk creatief.**

Kritisch denken

- **Ik denk kritisch.**

Sociaal handelen

- **Ik blijf mezelf en houd rekening met anderen.**
- **Ik werk samen.**

Communiceren

- **Ik communiceer.**

Dit valt allemaal nog weer onder te verdelen in 3 domeinen (SLO)

Leren leren (bijvoorbeeld: aanpakgedrag, leerstrategieën);

Leren denken (bijvoorbeeld: zelfreflectie, metacognitie);

Leren leven (bijvoorbeeld: leren fouten maken, ervaringen delen met ontwikkelingsgelijken).

Alle lessen vallen onder deze 3 domeinen. De lessen zijn elk jaar wisselend van inhoud omdat elk jaar kinderen andere doelen kiezen om aan te werken. Het procesgericht werken en begeleid tegen grenzen aanlopen staat centraal in de Flexklas. (Deze 3 domeinen worden op dit moment nog niet zo specifiek benoemd, het idee erachter wordt al wel gebruikt en ingezet. In de toekomst zullen deze 3 domeinen ook meer worden benoemd.)

Passend onderwijs is een heel breed begrip. Ook voor (hoog)begaafde leerlingen willen we het onderwijs zo passend mogelijk maken. Daarvoor is er nog wel e.e.a. te doen/ontwikkelen, maar we zijn inmiddels een aantal jaren bezig. En dat zullen we de komende jaren (altijd) ook zeker blijven doen. Elk (hoog)begaafd kind is anders, we zullen er altijd alles aan blijven

doen om ieder kind de zorg te bieden die hij of zij nodig heeft, of dat nou aan de 'onderkant' of aan de 'bovenkant' is.

1.4 Beleidsdoelstellingen (hoog)begaafdheid

Tot schooljaar 2022-2023 had onze school 3 plusklassen; plusklas 4, plusklas 5/6 en plusklas 7/8. Met ingang van schooljaar 2022-2023 is de naam veranderd naar Flexklas en zijn de uren uitgebreid. We hebben nu 2 Flexklassen; Flexklas 678 op de ochtend, Flexklas 45 op de middag.

We hebben een HB-orthotheek waarin verrijkmateriaal staat waaruit de leerkrachten materiaal voor de leerlingen kunnen halen. In de teamkamer staat een witte kast met daarin de smartgames voor de groepen 3 t/m 8, groep 1 en 2 hebben een aantal smartgames in hun eigen klas. Deze smartgames worden gebruikt in de flexklassen, maar ook leerlingen in de basisklas mogen daarmee werken. De laatste jaren zijn we bezig geweest om het compacten en verrijken steeds meer te integreren in het basisaanbod zodat er ruimte ontstaat voor de leerlingen om aan hun verrijkmateriaal te kunnen werken. De komende jaren gaan we ervoor zorgen dat dit volledig geïntegreerd wordt en blijft.

Doelstellingen korte termijn: (schooljaar 2023-2024/2024-2025)

- Compacten en verrijken vastleggen in Beleidsplan (Hoog)Begaafdheid en kwaliteitskaarten. Zie ook acties paragraaf 3.2.2
- Alle leerkrachten scholen in de mindset theorie van Carol Dweck
- Alle leerkrachten meer vaardig maken in het toepassen van Denksleutels.
- Ouders volledig op de hoogte brengen van doelstellingen en toelating flexklas.
- Dit hoogbegaafdheidsbeleid goed neerzetten en een levend document laten zijn.
- Executieve Functies meer op de kaart zetten inclusief evt. ouderavond

Doelstellingen midden termijn: (schooljaar 2025-2026/2026-2027)

- Leerkrachten blijvend op de hoogte houden van alle manieren van verrijken rondom (Hoog)Begaafdheid.
- Alle leerkrachten scholen in betere kennis over/van signaleren van HB
- Alle leerkrachten meer vaardig maken in het toepassen van Taxonomie van Bloom.

Doelstellingen voor de lange termijn:

- Uitzoeken of we gaan overstappen naar een meer professioneler signaleringsmodel.
- Ouderavonden organiseren.

Borging van activiteiten en blijvende aandachtspunten:

- Beleid (Hoog)Begaafdheid een levend document laten zijn, door dit 1x per schooljaar het document onder de loep nemen.
- Checken of dit nog in samenspraak is met het aannamebeleid (intakeformulier) en zorgbeleid.
- Continu overeenstemming/transfer tussen de activiteiten in de flexklas en de basisklassen
- Continue feedbackcyclus of er nog meer/betere/ander verrijkingsmateriaal is of nodig is en of het passend is.
- Blijvende herhaling kennis HB + signaleren van HB, profielen Betts en Neihardt, Mindset theorie Carol Dweck. Dit steeds aanvullen/versterken.
- Ouders op de hoogte houden van hoe wij ons (hoog)begaafdheidsonderwijs vormgeven.
- Signaleringsdocumenten goed inzetten en gebruiken.
- Leerkrachten blijvend op de hoogte houden van alle manieren van verrijken rondom (Hoog)Begaafdheid.

Behaalde doelstelling en activiteiten:

- Starten met 'hoogbegaafdheid in zicht' op te zetten.
- Signaleringsdocument speciaal voor kleuters aanschaffen ('Knappe Kleuters')
- Basistraining en Praktijktraining volgen voor implementatie 'Knappe Kleuters'.
- Aanmeldformulier kleuters aanpassen zodat deze gericht is op het vroegsignaleren bij kleuters.
- Alle leerkrachten zo goed mogelijk op de hoogte brengen van types hoogbegaafde leerlingen (Profielen Betts en Neihardt) en hun onderwijsbehoeften.
- Starten met schoolbreed Compacten en Verrijken.
- Alle leerkrachten scholen in de executieve functies. (kan wel update gebruiken)
- Naamsverandering plusklas op zetten.
- Beslisformulier toelating flexklas volledig integreren.
- Aanmeldformulier voor nieuwe leerlingen is aangepast (juni 2018)
- Beleid (Hoog)Begaafdheid een vast onderdeel laten zijn van alle (zorg)documenten bij ons op school. En het integreren met het aannamebeleid en zorgbeleid.
- Meer overeenstemming/transfer tussen de activiteiten in de flexklas en de basisklassen.

2.1 Theorie Hoogbegaafdheid

Strikt genomen hebben kinderen die hoogbegaafd zijn, een IQ van 130 of hoger.

Hoogbegaafdheid heeft echter ook te maken met de aanleg om tot uitzonderlijke prestaties te komen. Het gaat dus om een bijzondere manier van denken en van doen. Persoonlijkheid, creativiteit in denken en doorzettingsvermogen spelen een belangrijke rol.

Ongeveer 2,5 procent van de bevolking is hoogbegaafd. In Nederland komt dat neer op ongeveer 430.000 hoogbegaafde mensen. Hoogbegaafdheid kan worden vastgesteld met behulp van een IQ-test. Bij kinderen wordt hiervoor vaak de WISC-III afgenomen. (Vanaf

januari 2018 WISC-V) Vanaf een score van 130 spreekt men van hoogbegaafdheid. Maar er zijn ook andere theorieën die kijken naar het ontwikkelingspotentieel (psychomotorisch, zintuiglijk, intellectueel, beeldend en emotioneel).

Bron: balansdigitaal.nl

Deze 5 gebieden van gevoeligheden worden door de Poolse psychiater Dabrowski omschreven. Hij beschrijft (hoog)begaafdheid niet vanuit het IQ, maar vanuit het ontwikkelingspotentieel, dat zichtbaar wordt op bovengenoemde vijf gebieden van gevoeligheden.

Psychomotorisch

(Hoog)begaafde kinderen die psychomotorisch gevoelig zijn, zijn erg actief en energiek. Ze zijn beweeglijk, praten snel en zijn fysiek nadrukkelijk aanwezig. Als ze gespannen zijn, praten ze onophoudelijk en handelen ze impulsief. Ze hebben zenuwtrekken, zijn intens gedreven, overgeorganiseerd en/of competitief. Deze kinderen krijgen vaak de (mis)diagnose ADHD.

Zintuiglijk

(Hoog)begaafde kinderen die zintuiglijk gevoelig zijn, zijn intens gevoelig voor ervaringen met hun zintuigen. Ze kunnen ergens enorm van genieten, of er juist een grote afkeer van hebben. Ze krijgen veel meer prikkels binnen via hun zintuigen dan andere mensen.

Intellectueel

(Hoog)begaafde kinderen die intellectueel gevoelig zijn, willen situaties begrijpen en zoeken naar waarheid. Ze kunnen erg vasthoudend zijn in het oplossen van problemen. Ze hebben een enorme leerhonger en lezen alles wat los en vast zit. Ze houden van analyseren en van denken over denken. Ze zijn intens nieuwsgierig en kunnen scherp waarnemen. Als iets interessant is, kunnen ze zich erg goed concentreren.

Ze beleven morele en ethische zaken intens. Problemen in de samenleving, het milieu, respect kunnen hen erg bezighouden. Ze kunnen ongeduldig zijn als anderen hun tempo niet bijhouden. Hun kritische houding en enthousiasme kunnen voor sociale problemen zorgen.

Bij de begeleiding van deze kinderen is het van belang om het onderwijs op de goede manier aan te bieden.

Beeldend

(Hoog)begaafde kinderen die beeldend gevoelig zijn, hebben een enorme verbeeldingskracht. Ze visualiseren hun ideeën en maken veel gebruik van metaforen. Het zijn de uitvinders en verhalenschrijvers.

Beeldend gevoelige kinderen hebben vaak moeite met het verschil tussen werkelijkheid en fantasie. Dat kans soms lastige situaties opleveren.

Emotioneel

(Hoog)begaafde kinderen die emotioneel gevoelig zijn, ervaren intense gevoelens en extreme, complexe emoties. Deze emoties kunnen ze lichamelijk voelen: buikpijn, hoofdpijn, snel huilen, hard lachen. Ze maken zich vaak zorgen over anderen of denken veel aan de dood.

Er wordt aangeraden om bij het selecteren van plusklasleerlingen niet puur te kijken naar prestaties of IQ. Dan vallen (hoog)begaafde leerlingen die onderpresteren of niet makkelijk leren omdat het aanbod niet bij hen past, buiten de boot.

Bron: <https://wij-leren.nl/hoogsensitief-hoogbegaafd.php>

(Hoog)begaafdheid houdt dus meer in dat het hebben van een hoog IQ. (Hoog)begaafde kinderen kenmerken zich door een hoger bewustzijn, een creatieve manier van denken en een intense manier van beleven.

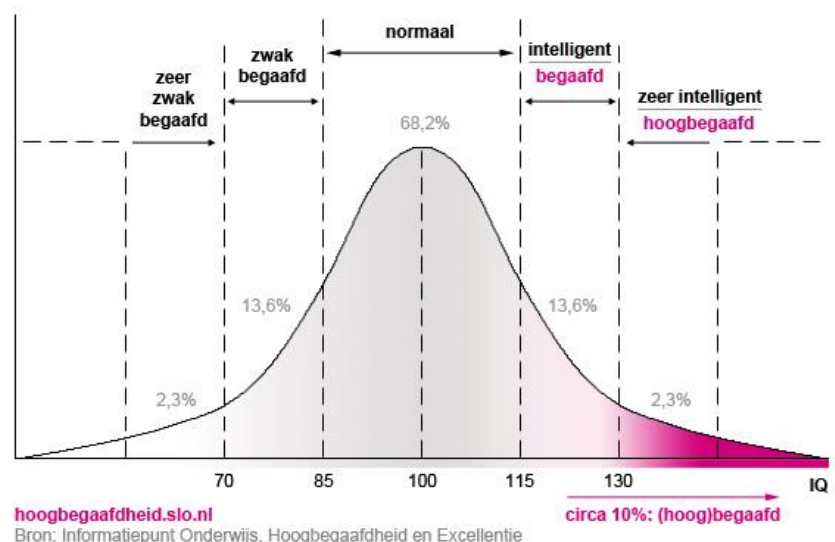
Bron: gekendtalent.nl

Ongeveer 13,5 procent van de bevolking is begaafd. Dan wordt er gesproken over een IQ tussen de 115 en 130. In onze school willen we insteken op beide (begaafde en hoogbegaafde) groepen. Daarom spreken we verder in dit beleidsstuk over (hoog)begaafde kinderen. Ongeveer 16 procent van de bevolking is (hoog)begaafd. Zie ook de

normaalverdeling hoogbegaafdheid.

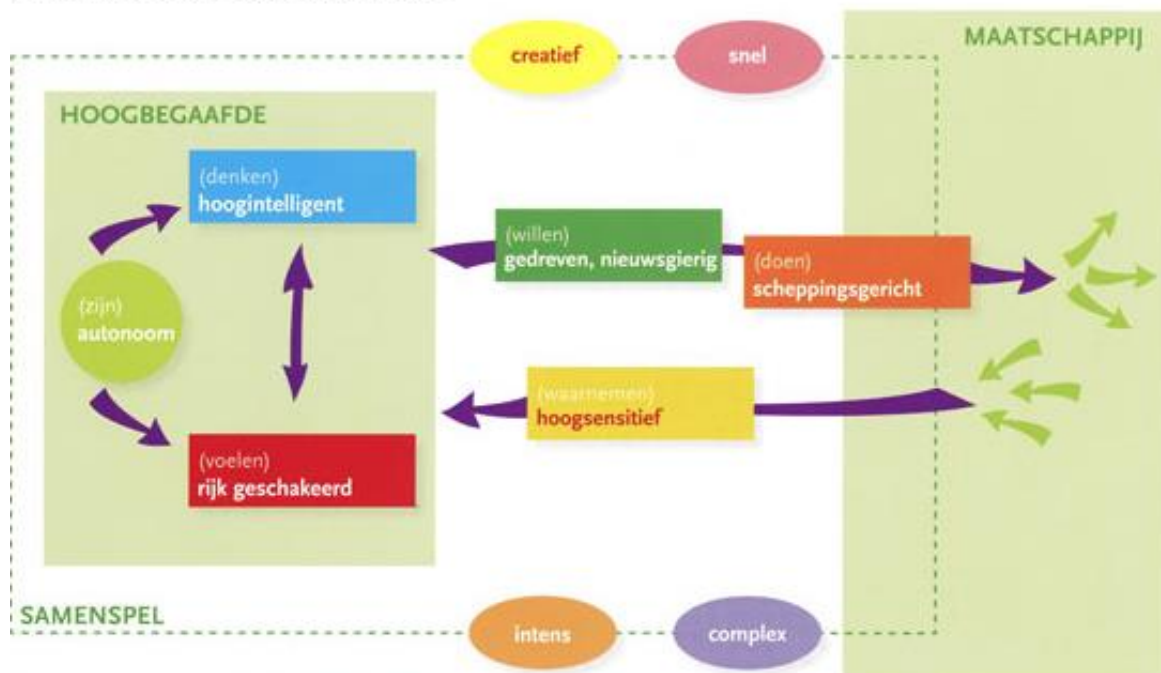
(Hoog)begaafdheid is aangeboren, maar omgevingsfactoren kunnen ervoor zorgen dat de kwaliteiten van een kind niet altijd naar voren komen. Daarom nemen we in dit beleid ook het Delphi-model hoogbegaafdheid, het model van talentontwikkeling (MTO) van Jan Kuipers en het 'zijnsluit' van Tessa Kieboom op.

Het Delphi-model laat heel mooi zien wat hoogbegaafd is, welke kenmerken erbij horen (alles binnen de stippellijn) en hoe de maatschappij van invloed kan zijn en ook hoe de (hoog)begaafde reageert op de maatschappij.



2.1.1 Het Delphi-Model

DELPHI-MODEL HOOGBEGAAFDHEID ©



Uit: M.B.G.M. Kooijman - van Thiel (red). *Hoogbegaafd. Dat zie je zó! Over zelfbeeld en imago van hoogbegaafden.* OYA Productions, 2008

Het Delphi-model gaat uit van 3 onderdelen:

1. De binnenwereld van de (hoog)begaafde (hoogbegaafde)
2. De interactie met zijn omgeving (maatschappij)
3. Het samenspel van karaktereigenschappen die veel invloed hebben op die interactie en het binnenleven (samenspel)



Het Denken:

Een (hoog)begaafde leerling heeft grote intellectuele vermogens. Toch zijn er ook (hoog)begaafde kinderen die dit niet zo laten zien aan de buitenwereld. Ze denken/dromen veel en lijken soms wat teruggetrokken. En soms komt er dan ineens een heel doordachte vraag of een mooie gedachtesprong. Veel (hoog)begaafden zijn kritische denkers, die er plezier in hebben om over complexe vraagstukken na te denken. Kinderen doen dit vaak onbewust.

Het Zijn:

Een ander kenmerkend aspect van een (hoog)begaafde leerling is de grote behoefte aan autonomie. Dit is de drang om zelf te kunnen bepalen en de noodzaak tot zelfbeschikking.

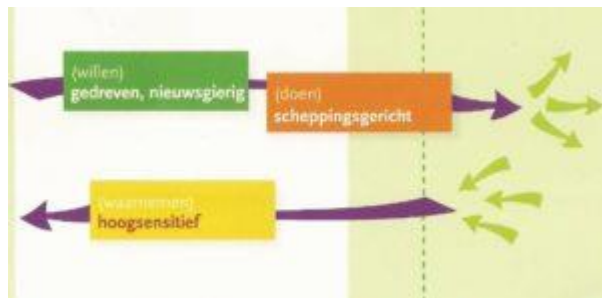
Maar wanneer een leerling wat ruimte gegeven wordt voor deze autonomie, zal het al snel veel prettiger in de omgang worden.

Het Voelen:

Veel (hoog)begaafde kinderen hebben van binnen een heel rijk en breed gevoelsleven. Het lijkt alsof alles bij dit kind op een intenser niveau aanwezig is. Het bewustzijnsniveau van deze kinderen is sterker dan normaal. Waardoor ze een dieper en rijker gevoelsleven krijgen.

De pijlen tussen het denken, het voelen en het zijn, maken dat deze onderdelen elkaar kunnen versterken. De behoefte autonomie kan bijvoorbeeld erg worden versterkt, wanneer een kind zich onrechtvaardig behandeld voelt. Ook kunnen de aspecten elkaar naar beneden halen. Wanneer een kind zich niet goed voelt (bijv. door pesten), zullen de andere aspecten ook minder duidelijk naar voren kunnen komen.

Bron: <https://www.lonnekesnijder.nl/2017/03/31/247/>



Het middelste deel van het Delphi-model gaat over de specifieke manier waarop (hoog)begaafde leerlingen zich uiten. Op hoe ze interactie hebben met hun omgeving. De drie werkwoorden die daarmee specifiek te maken hebben, zijn WILLEN, DOEN en WAARNEMEN.

Door de stippellijn die in het model staat, wordt duidelijk dat het meeste van deze werkwoorden voor een buitenstaander nauwelijks zichtbaar is. Maar als begrepen wordt wat de werkwoorden voor een (hoog)begaafde leerling inhouden, dan kan veel meer van het zichtbare gedrag van de (hoog)begaafde leerling goed geïnterpreteerd worden.

Contact met anderen

Het Willen

(Hoog)begaafde leerlingen hebben meestal een zeer sterke wil. Dit komt voort uit hun sterke gevoel voor autonomie, uit hun snelle denken en hun rijke gevoel. Wanneer ze iets hebben bedacht (denken), er erg enthousiast voor zijn (voelen), en dat graag zélf willen ontdekken (autonomie), dan ontstaat er een grote gedrevenheid. Ze kunnen daardoor onbegrensd nieuwsgierig zijn. En daardoor leren ze dan weer heel veel.

Dit is niet altijd bij een (hoog)begaafde leerling te herkennen, dat kan bijvoorbeeld komen door een niet-passend ontwikkelingsaanbod of een niet-passende opvoeding.

Ze hebben geen ruimte gekregen voor hun sterke denkvermogen, of kregen niet de autonomie die ze nodig hadden en zijn passief geworden.

Doen

Een ander kenmerk dat typisch is voor deze leerlingen is de sterke drang om van hun ideeën iets te maken, iets te creëren. Je kunt het zien als een uiting van al de werkwoorden die in het Delphimodel hieraan voorafgaan.

Ook kan het zijn dat een leerling geen uiting geeft aan deze creatiedrang. Dit heeft dan vaak te maken met het gebrek aan motivatie, zoals hierboven bij WILLEN is omschreven.

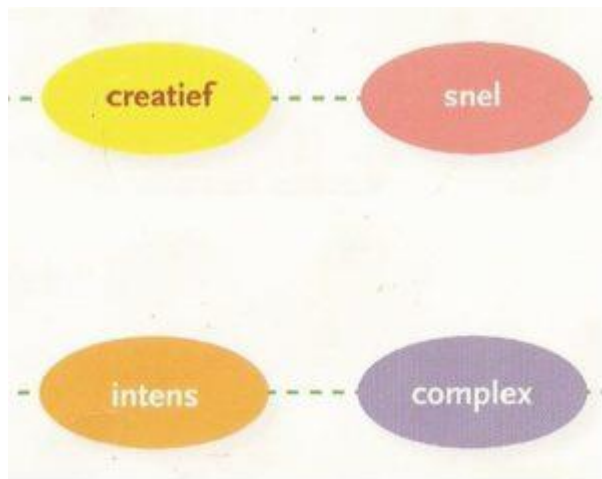
Waarnemen

(Hoog)begaafde leerlingen zijn regelmatig in staat om zeer gedetailleerd waar te nemen. Ze zijn dan zeer gevoelig voor allerlei prikkels van buitenaf. Soms zelfs ronduit overgevoelig. En hoe sterker die overgevoeligheid is, hoe sneller een leerling daardoor in problemen kán komen.

Een (hoog)begaafde leerling is een autonome denker die erg gedreven en nieuwsgierig is. Hij wil daar graag uiting aan geven door iets te scheppen, te creëren. Iets neer te zetten. Allerlei soorten prikkels uit zijn omgeving vangt het uitgebreid op. En door zijn hoge gevoeligheid is dit een katalysator voor zijn binnenwereld. De pijlen in het model laten heel duidelijk zien dat dit een continu proces is.

Het is daarom erg belangrijk om een (hoog)begaafde leerling inzicht te geven in deze werking van zijn wezen. En handreikingen om met deze continue stroom van prikkels, gedachten, uitdagingen en gevoelens om te gaan.

Bron: <https://www.lonnekesnijder.nl/2017/03/31/257/>



Er zijn ook enkele eigenschappen die erg bij (hoog)begaafde leerling passen. Deze woorden kun je als een transparante deken leggen over al die woorden uit het model. Ze versterken die woorden daarmee enorm.

Snel

(Hoog)begaafde leerling zijn snel. Dat is een bekend kenmerk. Ze denken snel, voelen snel, leggen snel verbanden. Ze hebben daarom veel minder behoefte aan herhaling, zijn dus ook sneller verveeld. Het snelle kan

soms erg zichtbaar zijn; leerlingen die heel snel praten of druk bewegen. Maar soms speelt dit snelle zich volledig af in het hoofd en zie je aan de buitenkant geen drukte. Dit is verschillend per leerling. Soms gaat dit alles ook té snel.

Creatief

Bij creatief wordt nog vaak gedacht aan kunstzinnig. Er zijn (hoog)begaafde leerlingen die heel sterk zijn op dit kunstzinnige vlak, maar dat is niet specifiek wat hier bedoeld wordt. Het gaat om creatief in de brede zin van het woord. (Hoog)begaafde leerlingen zijn creatieve denkers, ze denken anders dan andere kinderen. Daardoor komen ze soms op heel andere oplossingen van opdrachten of hebben sterke ideeën die afwijken van de gangbare ideeën.

Complex

(Hoog)begaafde leerlingen denken vaak niet in de simpelste weg. Ze houden ervan om vraagstukken van meerdere kanten te belichten. Om kritisch te denken.

Intens

Een heel kenmerkende eigenschap van (hoog)begaafde leerlingen dat alles wat ze denken en doen veel intenser is. Het voelen is intens, de behoefte aan autonomie is intens, de manier van uiten is intens, etc.

Conclusie

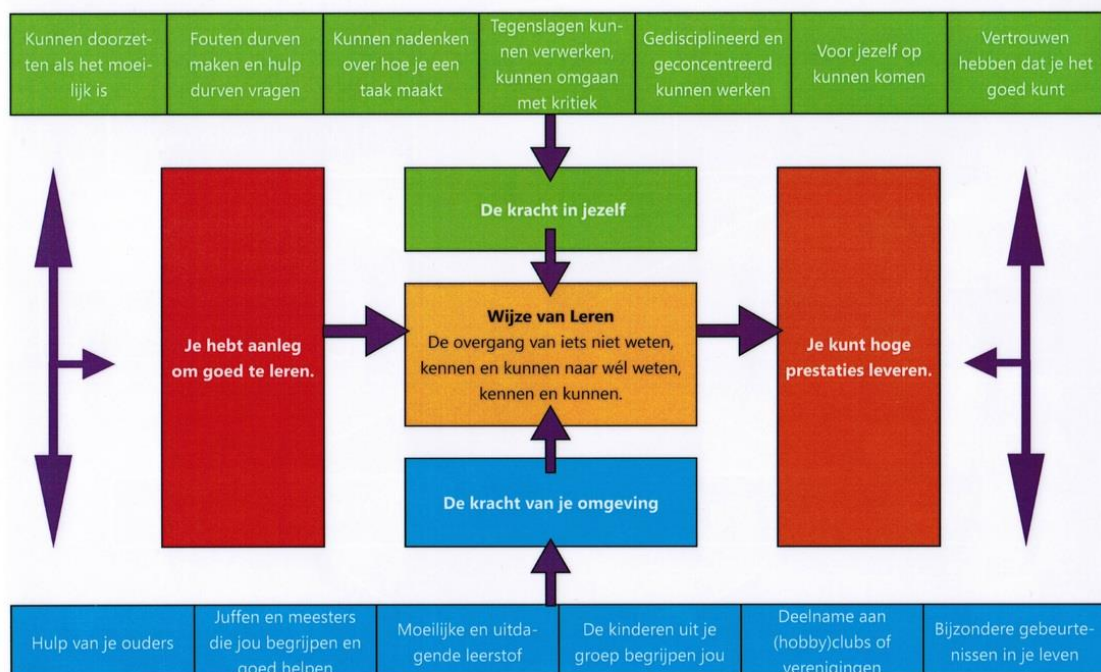
Creativiteit, snelheid, complexiteit en intensiteit zijn eigenschappen die bij veel (hoog)begaafde leerlingen zichtbaar zijn en als een versterker werken voor hun denken en doen.

Bron: <https://www.lonnekesnijder.nl/2017/03/31/287/>

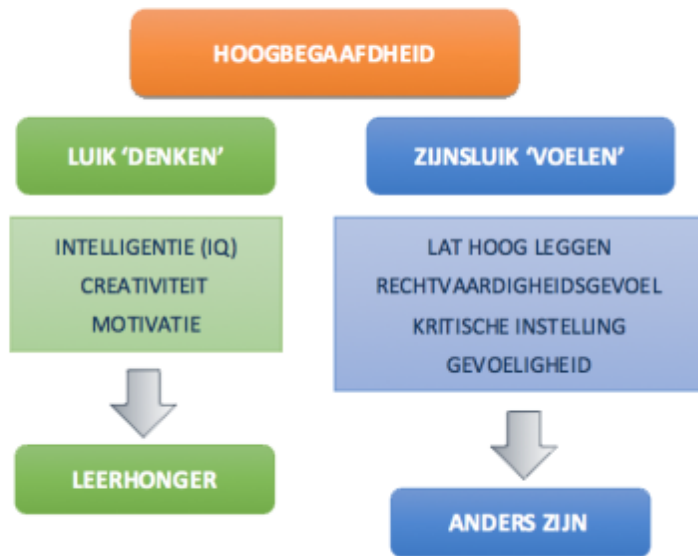
2.1.2 Model van Talent Ontwikkeling

Het model van Talentontwikkeling van Jan Kuipers laat nog meer zien welke invloeden de maatschappij op de (hoog)begaafde kan hebben. Maar ook waar het kind zelf invloed heeft. Als er in één van de groene of blauwe vakjes een belemmering of blokkade zit, dan heeft dat invloed op het leren.

Model van Talent Ontwikkeling (MTO)



2.1.3 Het Zijnsluit



Cognitief - zijnsluit model van hoogbegaafdheid (Kieboom, 2007)

In het 'zijnsluit' van Tessa Kieboom zijn de eigenschappen van (hoog)begaafde leerlingen treffend samengevat in een cognitief luik en een zijnsluit. De genoemde kenmerken zijn typerend voor (hoog)begaafde leerlingen.

Tessa Kieboom stelt dat (hoog)begaafde leerlingen allemaal individuen zijn met een eigen identiteit en kenmerken, die ook bij 'gewone' kinderen kunnen voorkomen, maar dat de aanpak van de omgeving van

(hoog)begaafde leerlingen, echter anders dient te zijn dan bij andere leerlingen.



Het 'zijnsluit' bevat vier bijzondere kenmerken:

Perfectionisme – faalangst

Het perfectionisme is onlosmakelijk verbonden aan (hoog)begaafdheid. In dit geval wordt met perfectionisme bedoeld de hoge doelstellingen die (hoog)begaafden bij zichzelf neerleggen. Deze hoge zelfopgelegde norm kan leiden tot faalangst en vluchtgedrag. Ze willen bepaalde dingen ineens helemaal niet meer doen of geven voortijdig op.

Rechtvaardigheidsgevoel

Voor (hoog)begaafde leerlingen zijn regels en gemaakte afspraken erg belangrijk. Wat dat betreft is er op dit gebied veel raakvlak met autisme. Ook gemaakte beloftes zijn erg belangrijk. Als deze verbroken worden zonder goede reden leidt dat tot veel discussie en gezeur. Het rechtvaardigheidsgevoel komt ook tot uiting in idealisme. (Hoog)begaafde leerlingen zijn vaak erg begaan met onrechtvaardige wereldgebeurtenissen of rampen (zoals aardbevingen, bedreigde diersoorten en armoede).

Hypergevoeligheid

Deze hypergevoeligheid kan op verschillende manieren tot uiting komen, maar leidt vaak tot grote angsten. (Hoog)begaafde leerlingen zijn vaak banger en ongeruster dan andere kinderen. Ze zijn zich er sterk van bewust wat er zou kunnen gebeuren. Een hypergevoelig kind maakt ook al snel van een mug een olifant of neemt een kleine afwijzing als heel zwaar op. Let op dat deze hypergevoeligheid niet verward wordt met 'jonger' of 'ouder' zijn op sociaal-emotioneel vlak. Het is gewoon anders.

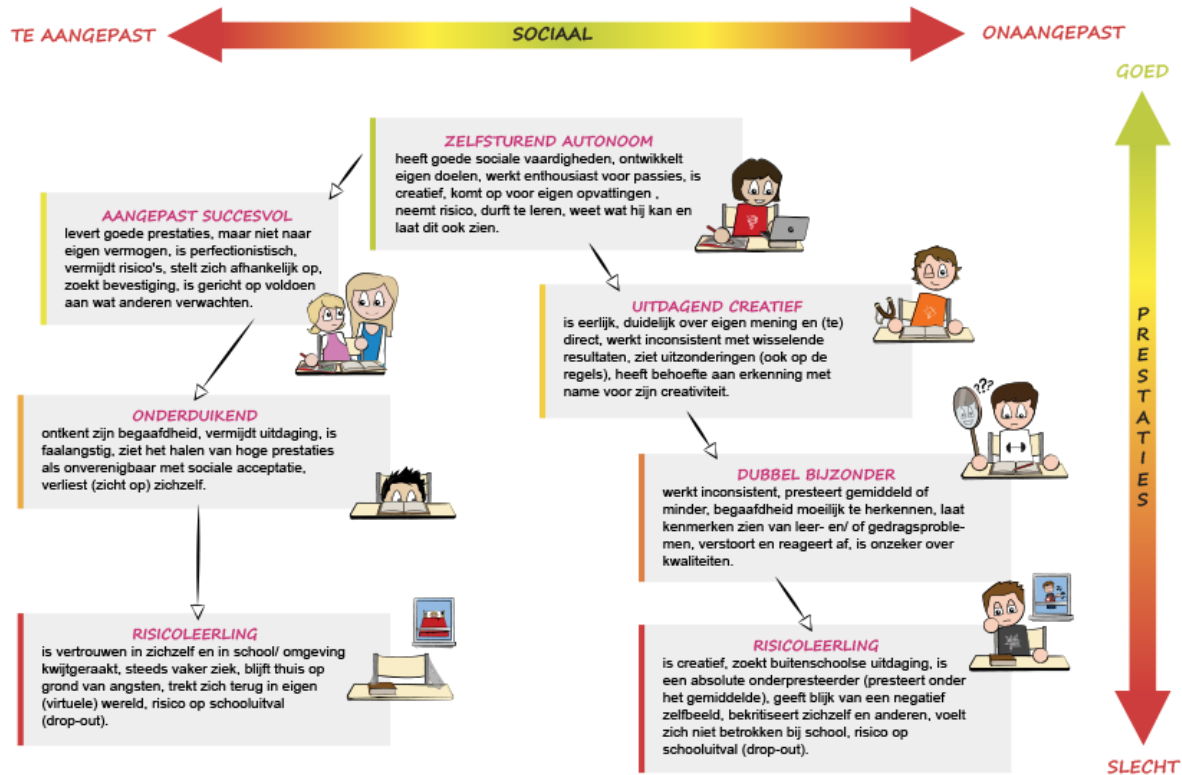
Kritische instelling

(Hoog)begaafde kinderen zijn erg opmerkzaam en plaatsen overal een kritische noot bij. Probleem hierbij is echter dat ze ook erg rigide kunnen zijn en dat hun interpretatie van situaties onomkeerbaar zijn. Het zou voor een (hoog)begaafde leerling goed zijn om te leren zwijgen op bepaalde momenten. Verder zijn (hoog)begaafde leerlingen pijnlijk eerlijk. Ook hier moeten ze leren dat ze niet botweg alles kunnen zeggen en dat het vaak beter is om iets mooier te verpakken dan dat het is.

Bron: <https://www.uitdagendspelen.nl/blog/2015/05/27/zijnsluit/>

2.1.4 Onderpresteerders

Het is heel erg van belang om te weten dat een deel van de (hoog)begaafde leerlingen niet gesignaleerd worden; de onderpresteerders. Om deze beter in beeld te krijgen noemen we de profielen van Betts en Neihart.



Op grond van jarenlange ervaring in de vorm van observaties, interviews en literatuuronderzoek hebben Betts & Neihart (1988; 2010) zes profielen opgesteld. Deze profielen verschaffen informatie over gedrag, gevoelens en behoeften van verschillende typen (hoog)begaafde en getalenteerde leerlingen. Ze dienen als basis voor een theoretisch concept van waaruit inzicht verschaft kan worden. Dit leidt tot een beter begrip en is van belang voor het stimuleren van persoonlijke groei op cognitief, sociaal en emotioneel gebied.

Bron: <https://www.smartease.nl/hoogbegaafd/hoogbegaafd-op-school/>

Verdere uitleg van deze profielen zijn te vinden in Bijlage 1

Onderpresteren wil zeggen dat de prestaties (veel) lager liggen dan op grond van de capaciteiten van de leerling verwacht wordt. Er is dus sprake van een discrepantie tussen aanleg en prestatie.

Onderpresteren komt voor op alle niveaus. Een gemiddelde leerling die erg zwak presteert is dus ook een onderpresteerder. Onderpresteren komt dus niet alleen bij (hoog)begaafde leerlingen voor. Bij hoogbegaafde leerlingen is de kans op onderpresteren wel groter, wat omdat zij zich vaak moeten afstellen op een lager niveau.

Een kind kan op alle terreinen onderpresteren, zowel op school als thuis. Maar het kan ook voorkomen dat een kind alleen op school onderpresteert. Het kind leest dan thuis moeilijke woorden, terwijl het op school nog spellend leest. Als leerkracht is het belangrijk om dit te realiseren, want ouders van deze kinderen krijgen vaak weinig begrip op school. De school ziet de noodzaak dan niet om wat extra uitdaging voor de leerling te regelen, omdat het kind in de klas ander gedrag vertoont dan thuis.

Soorten onderpresteerders

Er zijn twee soorten onderpresteerders: relatieve en absolute onderpresteerders. Bij relatief onderpresteren behaalt de leerling lagere scores dan op grond van zijn capaciteiten verwacht mag worden, maar ze liggen nog wel op het klassenniveau. Dit is vaak het geval bij kinderen die niet erg willen opvallen. Het komt vooral voor bij meisjes. Bij absoluut onderpresteren behaalt de leerling resultaten die zelfs onder het klassenniveau liggen. Dit komt vooral voor bij jongens.

Oorzaken

Er kunnen verschillende oorzaken zijn waarom kinderen gaan onderpresteren. Bijvoorbeeld:

- Een gebrek aan uitdaging, bijvoorbeeld als een leerling lange tijd onder zijn niveau werkt en geen faalervaringen heeft. Dit zorgt voor verveling.
- Een gebrek aan motivatie. Dit kan het gevolg zijn van te weinig uitdaging in de taken, maar het kan ook aan de leerling zelf of aan de thuisomgeving liggen. Vaak is er sprake van een combinatie.
- Aanpassingsgedrag. Als een leerling niet wil opvallen tussen zijn leeftijdsgenoten, dan kan onderpresteren als verdedigingsmechanisme ingezet worden, om geen uitzondering te zijn en geaccepteerd te worden door de groep. Ze willen geen jaloezie en proberen daarom onzichtbaar te zijn.
- Een slechte leer/werkstrategie.
- Emotionele problemen.
- Een ontoereikende wijze van signalering.
- Een ontoereikend leeraanbod.
- Te weinig ruimte voor creatief denken.
- Te weinig aandacht voor metacognitieve vaardigheden.
- Ontoereikende pedagogisch didactische kwaliteiten van de leerkracht.

Positieve kenmerken

Vaak gaat het alleen over de negatieve kenmerken van onderpresteerders. Maar zij hebben zeker ook positieve kenmerken.

- Ze hebben ongewone interesses en een levendige verbeelding.
- Ze lezen vaak veel in hun vrije tijd en hebben een grote feitenkennis.
- Ze komen in een één-op-één-gesprek welbespraakt en intelligent naar voren.
- Ze begrijpen en onthouden informatie goed als ze geïnteresseerd zijn.

- Ze zijn gevoelig.
- Ze hebben een grote ontdekkingsdrang en creativiteit.

Negatieve kenmerken

Daarnaast zijn er ook negatieve kenmerken van onderpresteerders. Het niet zo dat elke onderpresteerder alle kenmerken heeft, maar in het algemeen zijn de volgende zaken kenmerkend.

- Ze leveren weinig inspanning en zijn niet gewend moeite te doen om succes te behalen.
- Zij hebben geen of weinig doorzettingsvermogen en zelfdiscipline. Ze zijn moeilijk aan het werk te krijgen en vinden het lastig om een taak vol te houden.
- Ze maken onnodige fouten. Er zit een neerwaartse lijn in hun prestaties.
- Ze bereiden hun huiswerk niet of nauwelijks voor.
- Ze hebben slechte leer/werkstrategieën en een hekel aan automatiseren.
- Ze verzetten zich tegen autoriteit.
- Ze zijn snel afgeleid en hebben een slechte concentratie. Ze hebben hun aandacht niet bij de les of zijn met andere dingen bezig.
- Ze wijzen verantwoordelijkheid af en nemen geen verantwoordelijkheid voor hun eigen gedrag.
- Ze hebben een sterke externe locus of control: ze zoeken de oorzaak van slechte resultaten buiten zichzelf.
- Ze hebben een negatief zelfbeeld en zelfvertrouwen. Ze zijn zelf ook ontevreden over hun prestaties.

Gevolgen

Vaak krijgen onderpresteerders een verkeerd of negatief zelfbeeld. Het kind ervaart dat het niet aan de verwachtingen voldoet. Hij voelt zich een "loser", omdat hij anderen teleurstelt. Ouders, kind en school moeten een actieve rol spelen om dit zelfbeeld te verbeteren. Onderpresteerders kunnen depressief, perfectionistisch of faalangstig worden. Sommigen ontwikkelen angsten en krijgen buikklachten. Ze kunnen in een sociaal isolement terechtkomen.

Begeleiding op school

De basis voor de oplossing is een goede relatie met de leerling. Onderpresteerders hebben begeleiding nodig om te leren leren. Verder moet de leerkracht ervoor zorgen dat de leerling merkt:

Dat hij/zij er net zo goed mag zijn.

Dat het de leerkracht veel kan schelen wat hij/zij doet en hoe.

Dat er andere kinderen zijn met wie hij/zij de competentie kan delen en meten.

Dat de eigen activiteit aansluit bij wat het kind nog wil en moet leren.

Als een onderpresteerder helemaal vastgelopen is, kan het zinvol zijn om dit te doorbreken door de leerling tijdelijk uit de klas te halen. Geef de leerling een coach, iemand uit het team. Laat de leerling twee weken kiezen welke vakken hij wil volgen in welke klas, zodat hij weer leerplezier krijgt. Laat de leerling dan langzamerhand teruggaan naar de klas met meer verrijking en ruimte voor eigen onderwerpen.

Verrijkingstof

Verrijking voor onderpresteerders kan op de volgende manieren:

Leren leren. Dit kan door een studievaardigheidstraining en door vreemde talen, zoals Spaans.

Leren denken. Dit kan door het aanbieden van denksport en programmeren.

Leren leven. Dit kan een sociale vaardigheidstraining zijn, maar hier valt ook expressie, muzikale vorming en filosofie onder.

Verrijkingmateriaal. Bijvoorbeeld spelletjes, zoals Set, Rush hour, Rubik's snake en Transposer. Hierbij kunnen de kinderen een strategie ontwikkelen.

Do's

Een aantal tips voor de leerkracht:

- Leg uit waarom ze iets moeten leren.
- Probeer hun denkstrategie te koppelen aan een gangbare strategie.
- Wissel procesfeedback af met productfeedback. (Peek 2002)²
- Bemoedig de poging en het proces meer dan het resultaat. Als de leerling leert om zich ergens voor in te spannen en door te zetten, dan is er een basis gelegd.
- Beschrijf bij positieve feedback wat je goed vindt.
- Leer de leerling fouten durven maken.
- Wissel veiligheid en ondersteuning af met terughoudendheid en aanmoediging om fouten te maken. (Peek 2002)
- Beloon inspanning.
- Train metacognitieve vaardigheden. Dit verschaft inzicht en werkt indirect.
- Geef hen aangepaste activiteiten, waarbij ze ook contact hebben met ontwikkelingsgelijken.

Maar het belangrijkste is preventie. Voorkomen is altijd beter dan genezen.

Don'ts

Er zijn ook een aantal dingen die de leerkracht beter niet kan doen.

- Kijk niet alleen naar het resultaat kijken, maar juist naar het proces.
- Zeg niet: 'Wat ben je slim!'. Op het moment dat een poging of taak mislukt, denkt de leerling dan dat hij niet meer slim genoeg is. Het gaat om de inzet.
- Straffen heeft weinig zin. Onderpresteerders zoeken de oorzaak van de slechte prestaties buiten zichzelf, dus dan heeft straffen niet het gewenste effect.

- Omkopen. Onderpresteerders hebben de neiging om de beloning te verkleinen en ze vinden vaak wel een goede reden om toch niet aan de slag te gaan. Omkopen doet bovendien geen beroep op de intrinsieke motivatie.

Bron: <https://wij-leren.nl/artikel-onderpresteren.php>

2.1.5 Profielen Betts en Nijhardt



Zelfsturend autonoom

De zelfsturende autonome leerling weet wat hij/zij kan en laat dit ook zien. Deze leerling heeft een goed zelfinzicht en goede sociale vaardigheden. Daarnaast werkt deze leerling zelfstandig, ontwikkelt eigen doelen, is ondernemend, komt op voor eigen opvattingen en is bereid tot het nemen van risico's. Deze leerling wil en durft te leren!

Hoewel dit de ideale leerling lijkt, blijft het belangrijk ook deze autonome leerling te ondersteunen. De focus ligt hierbij vooral op het zo veel mogelijk faciliteren van mogelijkheden tot onbegrensd leren.



Aangepast succesvol

De aangepaste, succesvolle leerling levert goede prestaties, maar presteert niet naar eigen vermogen. Er is daarom sprake van relatief onderpresteren. Deze leerling is perfectionistisch ingesteld en wil graag "succesvol" blijven.

Hierdoor worden risico's vermeden en kan deze leerling zich afhankelijk opstellen van volwassenen, bijvoorbeeld door (onnodig) bevestiging te zoeken van de leerkracht om zeker te weten dat iets "goed" is en om te voorkomen dat er fouten gemaakt worden. Deze leerling is erg gevoelig voor en gericht op het voldoen aan verwachtingen van anderen.

Als deze leerling niet gestimuleerd wordt om te gaan met uitdagingen boven het beheersingsniveau (de zone van naaste ontwikkeling), bestaat het risico op het ontwikkelen van faalangst en onderduikend gedrag.

Onderduikend



De onderduikende leerling doet alles om niet op te vallen en ondermijnt hiermee het belang van de ontwikkeling van zijn of haar begaafdheid. De leerling vermijdt uitdagingen, is erg onzeker en faalangstig. In de perceptie van deze leerling is het halen van hoge prestaties en tegelijkertijd sociaal geaccepteerd worden onverenigbaar. De onderduikende leerling is zoekend naar sociale acceptatie en wisselt in vriendschappen, maar heeft moeite om

hierin echt zijn plek te vinden, weet niet goed wat hij/zij zelf eigenlijk zou willen en streeft dan ook vrijwel geen eigen doelen na.

Deze leerling past zich te veel aan en kan mede hierdoor psychosomatische klachten ontwikkelen (hoofdpijn, buikpijn). Er bestaat een risico dat deze leerling zich verder terugtrekt, depressief wordt en uiteindelijk uitvalt in het onderwijs door gebrek aan een reëel perspectief op de eigen mogelijkheden.



Uitdagend creatief

De uitdagende creatieve leerling is creatief en komt met bijzondere oplossingen of invalshoeken. Hij neemt scherp waar en ziet uitzonderingen (ook op regels). Hij staat kritisch tegenover beweringen en neemt niet zomaar iets aan (ook niet van de leerkracht). Deze leerling komt op voor eigen opvattingen en is eerlijk en (te) direct. In zijn werkwijzen en gedrag is hij inconsistent, waardoor hij wisselende resultaten haalt. Hij is competitief ingesteld en kan grote stemmingswisselingen laten zien. Deze leerling heeft behoefte aan erkenning van zijn sterke kanten, wil graag gezien worden, met name voor zijn creativiteit. Wanneer deze leerling onvoldoende uitgedaagd wordt, zal hij geneigd zijn de leerkracht bezig te houden, bijvoorbeeld door clownesk gedrag of opstandig gedrag.



Dubbel bijzonder

Deze "dubbel bijzondere" leerling laat naast kenmerken van begaafdheid ook kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen zien. Wanneer de gesignaleerde problemen op de voorgrond staan, worden begaafdheidskenmerken vaak onvoldoende (h)erkend. Andersom kan het ook zijn dat een eventueel leerprobleem niet onderkend wordt door sterke compensatiemogelijkheden als gevolg van de (hoog)begaafdheid. Deze leerling werkt inconsistent, presteert gemiddeld of minder, verstoort en is chaotisch. Hoewel een leer- of gedragsstoornis oorzaak kan zijn van gesignaleerde problemen, kan ook een gebrek aan (h)erkenning van de mogelijkheden van deze (hoog)begaafde leerling de oorzaak zijn van afwijkend gedrag of tegenvallende prestaties. Er bestaat dan een risico dat deze leerling onjuist gelabeld wordt en hiermee inadequaat ondersteund wordt in de ontwikkeling van zijn talenten.

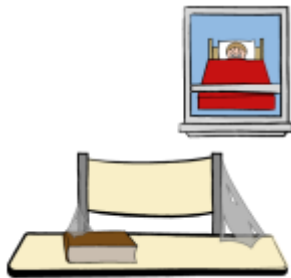


Risicoleerling (drop-out I)

De risicoleerling is creatief en over het algemeen erg gevoelig. Deze leerling loopt risico om als *drop-out* niet meer deel te kunnen/willen nemen aan het (reguliere) onderwijs. Hij is niet gemotiveerd voor schoolse taken en zoekt buitenschoolse uitdaging om zijn interesses te volgen. Deze leerling geeft blijk van een negatief zelfbeeld: isoleert of verwaarloost zichzelf, verstoort situaties, bekritiseert zichzelf en anderen, voelt zich snel aangevallen of afgewezen. De drop-out is een absolute

onderpresteerder (presteert gemiddeld of minder) en heeft baat bij alternatieve leerervaringen.

Deze leerling is op school slechts nog fysiek aanwezig, maar voelt en toont zich niet echt betrokken, of neemt zelfs onregelmatig deel aan het onderwijs. Er is een risico dat deze leerling uiteindelijk (zonder diploma) het onderwijs verlaat.



Drop-out (II)

Er is geen omschrijving van het zevende profiel 'drop-out II'. Dit heeft te maken met dat er nog te weinig onderzoeksmateriaal is om een duidelijke omschrijving te geven. Wel zijn er duidelijke kenmerken vastgesteld die hieronder zijn aangegeven.

Gevoelens en houding	Gedrag	Behoeften (aan)
<ul style="list-style-type: none"> • Verlangt naar sociale acceptatie en wil 'ergens bij horen • Voelt zich onzeker en onder druk staan • Innerlijk conflict, onzeker en schuldig • Onzeker over eigen emoties • Verminderd gevoel van zichzelf (eigen identiteit) • Heeft ambivalente, tegenstrijdige gevoelens over prestaties • Betreft maatschappelijke problemen en conflicten op zichzelf en internaliseert ze • Onbewust van hun situatie • Voelt zich ziek/ is ziek • Voelt zich machteloos 	<ul style="list-style-type: none"> • Onzeker • Geen begrip van hun situatie • Verward • Laag zelfbeeld • Onbegrepen • Schuldig bij falen • Depressief • Extrinsieke motivatie • Externe locus of control • Verminderde waardering voor hun eigen gevoelens en emoties • Burn-out • Zonder energie, futloos • Willen/ gaan niet meer naar school 	<ul style="list-style-type: none"> • Veiligheid en structuur • Een 'alternatieve' omgeving • Individueel programma • Alternatieven • Professionele counseling • Bewust maken van meer dan school alleen • Veel aandacht voor de gewenste ontwikkelingsrichting zoals bijv. creativiteit

Bron: <https://talentstimuleren.nl/thema/stimulerend-signaleren/profielen-van-leerlingen>

2.1.6 (Hoog)Begaafdheidskenmerken



(Hoog)Begaafdheidskenmerken zijn niet altijd (meer) zichtbaar. Het is daarom niet mogelijk om eenvoudigweg een lijst met kenmerken “af te vinken” en op grond hiervan conclusies te trekken met betrekking tot het al dan niet (hoog)begaafd “zijn”. De eigenschappen van (hoog)begaafde leerlingen kunnen onderling ook erg verschillen en soms zelfs tegengesteld zijn. Zo is bijvoorbeeld de ene begaafde leerling erg leergierig, terwijl een andere begaafde leerling door bijvoorbeeld een inadequaat onderwijsaanbod het plezier in leren verloren heeft en is gaan onderpresteren.

(Hoog)Begaafde kinderen kunnen erg gevoelig zijn voor verwachtingen van anderen. Hierdoor kan het zijn dat zij zich aanpassen aan wat de omgeving vraagt. Wanneer deze vooral is ingericht rondom het gemiddelde, is de kans groot dat juist succesvol aangepaste of onderduikende leerlingen niet (h)erkend zullen worden als mogelijk (hoog)begaafd. Zij krijgen dan niet het aanbod en de begeleiding die bij hen past, waardoor de kans bestaat dat hun leermotivatie afneemt en zij in een vicieuze cirkel terecht komen.

Passende begeleiding en verrijking zijn altijd maatwerk, afgestemd op de individuele behoeften van een leerling. Een goede afstemming realiseer je het beste in nauwe wisselwerking met de leerling zelf. Gesprekken met leerlingen bieden hiervoor de belangrijkste aanknopingspunten, evenals de samenwerking met ouders. De vraag die

steeds centraal staat, is: wat heeft het kind nu nodig op motorisch, sociaal, emotioneel én cognitief gebied? Om goed zicht te houden op de actuele behoeften van het kind is het van belang om de ontwikkeling samen met het kind continu te volgen. Doelen en aanpak kunnen dan op basis van ervaring en voortschrijdend inzicht flexibel bijgesteld worden.

Omdat signalering én passende begeleiding erg nauw samenhangen, is het noodzakelijk dat er een stimulerende omgeving is, met ruimte en aandacht voor kritisch en creatief denken. Als dergelijke kwaliteiten doelgericht worden aangesproken, kunnen ze zichtbaar worden.
Bron: https://deleidseaanpak.nl/uploads/editor/Kwaliteitskaart_stimulerend_signaleren.pdf

2.2 Doelgroepomschrijving onderwijsbeleid Hoogbegaafdheid.

Zoals ook in paragraaf 2.1 beschreven staat, willen we op onze school insteken op de 16 procent meer en hoogbegaafde leerlingen. Deze leerlingen willen we beter in beeld krijgen en voor deze leerlingen hebben we dit beleid opgezet. We spreken daarom bij ons op school over (hoog)begaafde leerlingen. Daartoe behoren ook de minder zichtbare groepen zoals de onderpresteerders.

Zie voor een beschrijving van onderpresteerders paragraaf 2.1

3.1 Signaleren

Signaleren is het opmerken dat er iets aan de hand is met een leerling. Het hoeft niet altijd bewust gepland te zijn, maar het kan ook intuïtie zijn. Als een leerkracht iets merkt, is het goed om daarna de leerling systematisch te observeren. Signaleren is de eerste stap in het proces om een (zorg)leerling te helpen. Na het signaleren volgen het analyseren en het benoemen van de onderwijsbehoeften. Dan komt het maken en uitvoeren van een plan en tenslotte het evalueren van het plan

Op dit moment signaleren we vooral de (hoog)begaafde leerlingen d.m.v. observaties van leerkrachten, toets gegevens (CITO en LVS) en informatie van ouders. Het signaleren zelf zal vooral door de groepsleerkracht gebeuren, als het nodig is zullen ook de intern begeleider en/of de specialist hoogbegaafdheid & differentiatie in de klas komen observeren.

3.1.1 Signaleren – Hoogbegaafdheid in zicht (HBIZ)

Daarnaast werken we nu een aantal jaren met het protocol ‘Hoogbegaafdheid-in-zicht.nl’. Hier hebben we de afgelopen jaren wat ervaring mee opgedaan en inmiddels hebben we een vorm gevonden die voor iedereen werkt. We sluiten niet uit dat we in de toekomst nog eens over zullen gaan naar een uitgebreider/ander signaleringsdocument.

De leerkracht vult allereerst de quickscan van ‘Hoogbegaafdheid-in-zicht.nl’ in. Dit gebeurt binnen 6 weken van de start van het schooljaar. De HB-specialist noteert op de jaarkalender de datum (week) waarbinnen dit moet gebeuren. Dit gebeurt, in principe alleen, in de

groepen 3 en 5 en door alle leerkrachten die voor deze groepen staan. Wel even controleren als een kind in groep 5 opvalt en er wordt bekeken of de oudervragenlijst wordt ingevuld of dit niet al in een eerdere groep is gebeurd. Bij Kleuters wordt het document ‘Knappe Kleuters gebruikt’. En als het nodig is kan ook in andere groepen de Quicksan van ‘Hoogbegaafdheid-in-zicht.nl’ worden gebruikt.

Stappenplan signaleren:

- Quicksan invullen door beide groepsleerkrachten van de groepen 3 en 5
- Dit ingevulde document wordt bekeken door de HB-specialist.
- Document wordt met de groepsleerkracht(en) en intern begeleider besproken. Hiervan wordt verslag gemaakt, dit wordt in parnassys genoteerd. (evt. bij de HB groepsbespreking, anders in een apart notitie)
- Bij kinderen die ‘opvallen’, wordt er gekeken of deze kinderen al ‘bekend’ zijn en welke interventies er al plaatsvinden. Bij deze kinderen kan de begeleiding doorgaan zoals gewenst
- Andere kinderen die opvallen; eventueel kunnen ouders de oudervragenlijst invullen. (deze lijst wordt via de HB-specialist verstuurd, de groepsleerkracht kan wel aangeven bij de ouders dat ze die lijst zullen gaan ontvangen.) Op school hebben we afgesproken dat we daarbij kijken naar een 50% score in de grafiek. Op sharepoint staat een brief die meegestuurd kan worden als ouders gevraagd wordt de oudervragenlijst in te vullen. Dit om te voorkomen dat er onnodig hoge verwachtingen worden geschept.
- Alle gegevens samen worden bekeken en besproken met de intern begeleider, leerkracht en HB-specialist. Ook vindt er terugkoppeling naar ouders plaats. Samen kijken we naar welke begeleiding dit kind nodig heeft. Dat zou ook evt. plaatsing in de flexklas kunnen zijn.
- Op dit moment beslist de intern begeleider samen met de groepsleerkracht en de HB-specialist welke kinderen in de flexklas geplaatst zullen worden. Ouders worden hiervan op de hoogte gesteld. Dit gebeurt via de groepsleerkracht.

Als het nodig is worden ouders uitgenodigd voor een gesprek, zeker als er duidelijke verschillen zijn tussen de signalering van de leerkracht en de ouders. Samen willen we het kind het onderwijs bieden wat het beste bij het kind past. En waar nodig wordt een kindplan opgesteld. Eventueel wordt ook nog de uitgebreide screeningslijst van ‘Hoogbegaafdheid-in-zicht.nl’ ingevuld.

3.1.2 Signaleren – Knappe Kleuters

Voor kleuters is het document ‘Knappe Kleuters’ aangeschaft, een aantal leerkrachten hebben de cursus gevolgd, bij wisseling van kleuterleerkracht wordt d.m.v. overdracht het toepassen van dit document gewaarborgd. Deze overdracht gebeurt door zowel de kleuterleerkrachten als door de HB-specialist. We hebben een aantal documenten uit het

document ‘Knappe Kleuters’ samengevoegd met de inschrijvingsprocedure van nieuwe kinderen op school.

3.1.3 Signaleren – Onderpresteerders

De groep die het meest lastig te signaleren is, zijn de onderpresteerders. Om die zo goed mogelijk te kunnen signaleren zullen zowel ouders als leerkrachten moeten samenwerken en overleggen hoe een kind thuis en op school is. Ook zijn de gesprekken met leerlingen zelf daarbij erg belangrijk. Belangrijk om daarbij in gedachten te houden is, dat vooral deze leerlingen vaak niet hoog zullen scoren op toetsen en dat we daarom niet alleen hoge scores op toetsen als leidraad zullen nemen voor het signaleren van (hoog)begaafde leerlingen. Zie ook paragraaf 2.1.4

Zie voor de voorwaarden bij het plaatsen van een leerling in de flexklas paragraaf 3.3.6

De resultaten van het signaleren worden opgeslagen en geregistreerd in Parnassys

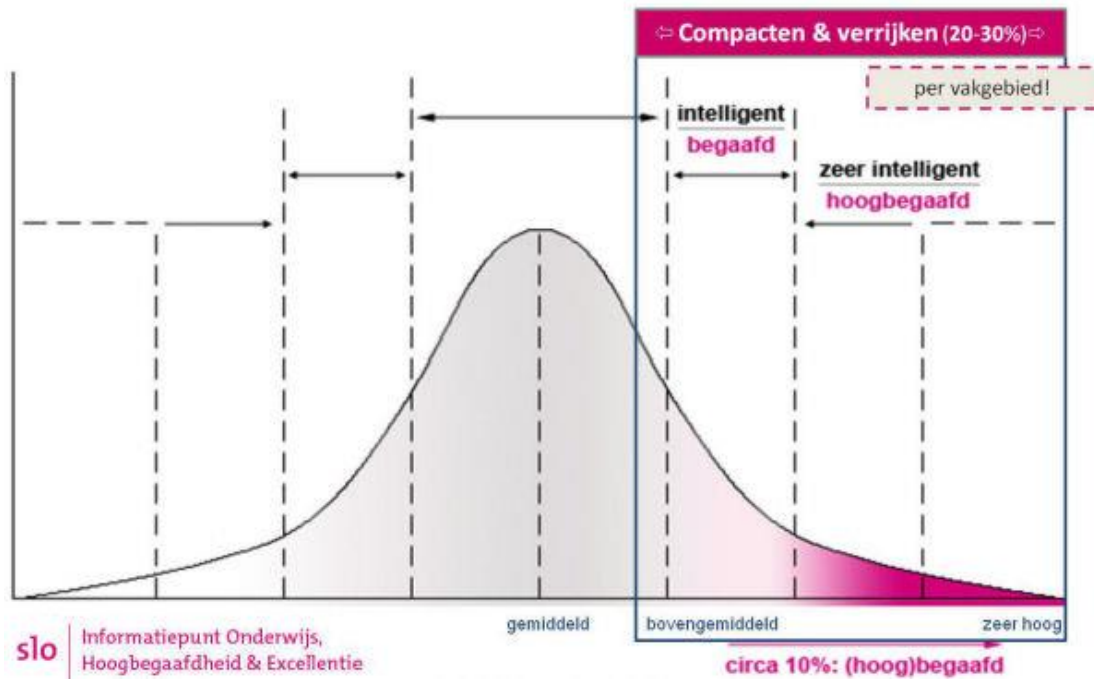
3.2 Compacten, Verrijken, Versnellen

3.2.1 Compacten

De term ‘compacten’ verwijst naar het indikken van de reguliere lesstof waarbij de stof beperkt wordt tot de essenties. Het compacten is bedoeld voor de snel lerende leerlingen, die minder instructie, oefening en herhaling nodig hebben om de reguliere lesstof te beheersen.

Door het indikken wordt structureel tijd gecreëerd voor leerstof die verrijkend is voor de leerling. Op deze manier komt de verrijkingsstof dus in plaats van een deel van de reguliere stof en wordt het niet als extra werk, maar als ander werk aangeboden. Compacten en verrijken zijn dan ook onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Het percentage leerlingen dat in aanmerking komt voor compacten en verrijken binnen een bepaald vakgebied, is gemiddeld ongeveer 20-30% van alle leerlingen. Sommige leerlingen blinken uit op één gebied, andere leerlingen op meerdere gebieden. Uitgaand van het reguliere aanbod geldt dat de totale groep leerlingen, waarvoor structureel verrijking nodig is op één of meerdere vakgebieden, gemiddeld ongeveer 20-30% van alle leerlingen betreft. Afhankelijk van de schoolpopulatie of groepssamenstelling kan dit variëren van 10% tot 100% van de leerlingen binnen een school/groep.



Bron: <https://talentstimuleren.nl/onderwijs/primair-onderwijs/differentieren/po-compacten>

Hieronder de richtlijnen van het SLO, deze nemen we als leidraad bij het Compacten & Verrijken bij ons op school.

Richtlijn	Toelichting
Verkorte instructie (of geen instructie)	Leerlingen die snel leren slaan vaak stappen over en denken zelf verder door. Hierdoor kan de instructie verkort worden, of zelfs overgeslagen worden, wanneer blijkt dat de leerling het al lang begrepen heeft
Introductie van een nieuw thema	Aan de eerste les van een nieuw thema, wordt in principe altijd meegedaan. De introductie (bijvoorbeeld door middel van een ankerverhaal bij taal) leidt het thema in en maakt de relevante begrippen rond dit thema actief. Het biedt aanknopingspunten tot opdrachten waarin samenwerkend leren en interactief onderwijs centraal staan.
Belangrijke leerstappen in de leerlijn (nieuwe leerstof)	Houdt expliciet rekening met de leerlijnen geldend voor een specifiek domein (bijvoorbeeld formele beschouwing bij taal of overgangen naar formele notaties bij rekenen). Als een begrip/notatiewijze voor het eerst aan bod komt, doet de leerling mee.
Verrijkingstof die wezenlijk moeilijker is (open opdrachten)	De uitloopopdrachten in de methode die bedoeld zijn voor tempodifferentiatie worden alleen aangeboden als het om opdrachten gaat met een hogere moeilijkheidsgraad.
Activiteiten op tempo	Wanneer een activiteit als doel heeft om het tempo waarmee een taak of opdracht kan worden uitgevoerd te vergroten, dan is het ook voor snel lerende leerlingen relevant om dit te trainen en te blijven onderhouden. Om het voor de

Richtlijn	Toelichting
	leerling uitdagend te houden, zijn verschillende spelvormen gericht op het trainen van dergelijke vaardigheden vaak heel geschikt.
Betekenisvolle activiteiten	Opgavten gericht op generalisatie en transfer (toepassingsopdrachten) zijn zinvol. Dit geldt bijvoorbeeld voor constructieve, ontdek- en onderzoeksactiviteiten.
Activiteiten gericht op metacognitieve vaardigheden	Belangrijke strategieën en werkwijzen worden aangeboden. Ook alle reflectieve activiteiten worden aangeboden.

Wat gaan we dan schrappen?

Richtlijn	Toelichting
50% tot 75% van de oefenstof	Bij oefenstof gaat het om activiteiten die aansluiten op lessen waarin een nieuwe stap in het leerproces is aangeboden. Vaak wordt die stof in het lopende (en het volgende) blok regelmatig geoefend en vervolgens in dat (of het volgende) blok getoetst. Leerlingen die de stof beheersen, hebben weinig extra oefening nodig. We adviseren niet om de oefenstof helemaal over te slaan, maar om deze voor 50% tot 75% te schrappen.
75% tot 100% van herhaling	Onder herhalingsstof verstaan we stof die reeds een of meer keren getoetst is en toch nog af en toe weer aangeboden wordt om de kennis en vaardigheid van leerlingen te 'onderhouden'. (Hoog)begaafde leerlingen hebben die herhaling niet nodig. Echter, soms is enige herhaling niet erg. In nieuwe toepassingsopgaven bijvoorbeeld, die de leerlingen wél maken, herhalen ze impliciet bekende stof.
Verrijksstof die meer van hetzelfde biedt	Alle methoden bieden verrijksstof voor leerlingen die eerder klaar zijn en/of kinderen die meer aankunnen. Deze stof is echter niet altijd moeilijker of uitdagender. Soms is het meer van hetzelfde, soms is het iets anders, maar niet moeilijker. Bij opgaven die niet wezenlijk moeilijker zijn, geven we de suggestie om die over te slaan. Is bekend dat leerlingen bepaalde opgaven heel leuk vinden, dan geven we vaak aan dat ze zelf kunnen kiezen of ze de opgave al dan niet maken. Remediërende opdrachten (R) worden standaard niet door de (hoog)begaafde leerlingen gemaakt, de verrijksopdrachten (V) alleen als ze voldoen aan de criteria.

Bij het compacten volgens de richtlijnen spelen ook andere belangrijke, niet vakinhoudelijke overwegingen mee die bepalen of iets al dan niet geschrapt wordt. Bijvoorbeeld overwegingen rond de organisatie (een leerling moet niet steeds van zijn werk gehaald worden om weer even mee te moeten doen) of pedagogische of onderwijskundige overwegingen: het is goed mee te doen aan activiteiten die samen uitgevoerd worden, omdat samenwerken ook belangrijk is voor deze leerlingen. Soms zijn overwegingen louter praktisch van aard. Het is goed om dergelijke overwegingen te betrekken in het compacten om het bruikbaar te maken in de praktijk.

Bron: <https://talentstimuleren.nl/onderwijs/primair-onderwijs/differentieren/po-compacten/richtlijnen>

Kort gezegd:

Wat schrappen?

- *Schrap 50% tot 75% van de oefenstof*
- *Schrap 75% tot 100% van herhaling*
- *Schrap verrijkingsstof die meer van hetzelfde biedt*

Wat wel aanbieden?

- *introductie van een nieuw thema*
- *bied instructie verkort aan (of laat instructie achterwege)*
- *ontdek- en onderzoeksactiviteiten*
- *verrijkingsstof die wezenlijk moeilijker is (open opdrachten)*
- *belangrijke leerstappen in de leerlijn (nieuwe leerstof)*
- *betekenisvolle taalactiviteiten (variatie in informatiebronnen)*
- *activiteiten die gericht zijn op metacognitieve vaardigheden*

Niet vakinhoudelijke, pedagogische en onderwijskundige overwegingen

- *bijvoorbeeld wel samenwerkingsopdrachten aanbieden*

Om te beslissen of een leerling in aanmerking komt voor compacten, kan de leerkracht de toets, die aan het einde van het blok komt, voorafgaand afnemen. Als de leerling die stof al goed beheerst, zal hij waarschijnlijk genoeg hebben aan een beperkte hoeveelheid oefenstof. Door het compacten van de leerstof komt er dagelijks tijd vrij waarin de (hoog)begaafde leerlingen kunnen werken aan verrijkingstaken. Zo is de kans op verveling en onderpresteren kleiner en kunnen zij aan uitdagende opdrachten op hun eigen niveau werken.

Bron: <https://wij-leren.nl/compacten.php>

Bij ons op school hebben we de methodes van Rekenen (pluspunt 4.0) en Taal/Spelling (Staal) goed bekeken op wat de methode aangeeft hoe er Compacten & Verrijken toegepast kan worden en dit hebben we naast de richtlijnen van het SLO gelegd. Samen met de Rekencoördinator en Spellingcoördinator hebben we een overzicht gemaakt van hoe we Compacten en Verrijken bij ons op school van deze 2 vakken wordt toegepast. Deze overzichten vind je in de map Beleid op sharepoint. Deze overzichten staan ook in de kwaliteitskaarten Rekenen en Spelling.

3.2.2 Verrijken - theorie

Verrijken is het aanbieden van verrijkingsstof aan kinderen die meer uitdaging nodig hebben. Intelligenten kinderen hebben minder herhaling nodig om tot beheersing van de stof te komen. Daarom is het goed om in de herhalingsstof te schrappen en deze kinderen verrijkingsstof aan te bieden. Verrijkingstaken komen dus niet bovenop het gewone werk, maar in plaats van overbodige herhaling. Verrijking stelt kinderen in de gelegenheid om in de vrijgekomen tijd te werken aan aansprekende opdrachten op hun eigen niveau. Dat heeft een positieve invloed op hun motivatie.

Bron: <https://wij-leren.nl/verrijking.php>

Het kenmerk van verrijkingsonderwijs is dat het een wezenlijk ander leerstofaanbod betreft, waar kinderen ook daadwerkelijk iets van leren. Het gaat dus niet om meer werk, maar om inhoudelijk echt ander werk. Verrijkingsonderwijs valt te verdelen in verbreding en verdieping.

Onder verbreding verstaan we die leerstof die een aanvulling op de kerndoelen van het basisonderwijs vormt. Daar vallen bijvoorbeeld vreemde talen, maar ook computervaardigheden onder. Onder verdieping verstaan we die leerstof die een verdieping van de reguliere stof vormt en waardoor een leerling over een specifiek onderwerp, dat wel tot het reguliere aanbod behoort, meer kennis en vaardigheid opdoet.

Als op alle vakgebieden compacting heeft plaatsgevonden, is het verstandig om ook voor alle vakgebieden verrijking te verzorgen. Om daarbij de leerling zoveel mogelijk het gevoel te geven dat er tevens voor aansluiting bij de groep gezorgd wordt, verdient het aanbeveling om de verrijkingsstof zoveel mogelijk te laten aansluiten bij het reguliere aanbod. Dat wil bijvoorbeeld zeggen dat, als alle kinderen met taal bezig zijn, het meer- of hoogbegaafde kind dat ook is. Op deze manier wordt er tevens voor zorggedragen dat kinderen leren langere tijd achtereenvolgend met hetzelfde vakgebied bezig te zijn.

We spreken pas van een structureel verrijkingsaanbod als de leerstof vast onderdeel uitmaakt van het wekelijkse programma van de leerling. Bovendien moet gestreefd worden naar vooraf gestelde doelen en moeten de resultaten beoordeeld worden. Dit kan eventueel via een weektaak. De leerling krijgt begeleiding bij de planning en inhoudelijke verwerking van de verrijkingsstof en het gemaakte werk wordt nagekeken en beoordeeld. Op het rapport van de leerling moet ruimte gemaakt worden om de vorderingen van ook dit onderwijsaanbod goed te registreren en ook voor leerling en ouders zichtbaar te maken. Een structureel onderwijsaanbod dat niet op het rapport vermeld wordt, zal door de leerling niet serieus genomen worden.

Bron: <https://www.eurekabreda.nl/scholen/verrijken-van-de-leerstof/> E. van Gerven

Ook zullen we nog moeten gaan werken aan een andere manier van het toepassen van het verrijkingswerk. Het verrijkingswerk zou niet na de reguliere stof moeten komen. Op die manier worden de leerlingen niet uitgedaagd, de motivatie kan wegvallen waardoor de reguliere stof niet af wordt gemaakt. Ook worden leerlingen op deze manier continu ondervraagd waardoor gedragsproblemen op de loer kunnen liggen.

Eerst de hersenen activeren en laten werken, daarna een compacte vorm van het reguliere werk om de basisvaardigheden te waarborgen. Op deze manier wordt het verrijkingswerk verplicht gesteld en wordt een vicieuze cirkel van demotivatie en slechte werkhouding voorkomen.

Bron: <https://wij-leren.nl/verrijken-compacten-hoogbegaafd-kind.php>

Eerst is het van belang om te bepalen welke leerlingen in aanmerking komen voor compacten en verrijken. Zijn dat alleen de (geteste) (hoog)begaafde leerlingen of ook de begaafde leerlingen? En hoe zit het met de leerlingen die uitblinken op één vakgebied? Aangeraden wordt binnen de klas met groepjes leerlingen te werken. Deze groepjes kunnen per vakgebied verschillen. Hiermee wordt voorkomen dat de (hoog)begaafde leerling een geïsoleerde positie krijgt binnen de groep. Daarnaast hebben de aanpassingen die de leerkracht doet op deze manier niet slechts betrekking op een enkele leerling en profiteren meerdere leerlingen die behoefte hebben aan deze vorm van passend onderwijs van dit aanbod.

Ten tweede wordt aangeraden het verrijkingsaanbod voor de gehele school vast te stellen. Een (hoog)begaafde leerling uit groep 4 gebruikt op deze manier hetzelfde materiaal als een vergelijkbare leerling in groep 7.

Hiermee wordt voorkomen dat het verrijkingsaanbod leerkrachtafhankelijk is en is er sprake van een doorgaande leerlijn. In bijlage 9 staat beschreven welke materialen wij op school beschikbaar hebben voor verrijkingswerk

Ten derde is het cruciaal dat het werk dat de (hoog)begaafde leerling doet, serieus genomen wordt. Dit betekent dat de compacte leerstof wordt ingepland in de week- of dagtaak van het kind. Hetzelfde geldt voor het verrijkingswerk dat de leerling moet maken. Het aangepaste lesaanbod is dus niet vrijblijvend. De leerkracht moet eisen stellen aan bijvoorbeeld het tijdstip dat de taken af moeten zijn en de werkverzorging. Het is daarnaast van belang de inzet van de leerling te belonen door ook de verrijkingsopdrachten na te kijken en te beoordelen. Tevens is het zeer gewenst deze beoordelingen terug te laten komen in het rapport. De leerling kan ook zelf het werk nakijken en het later tijdens een evaluatiegesprek met de groepsleerkracht bespreken.

Geef het kind ten slotte de begeleiding die het nodig heeft. Veel (hoog)begaafde leerlingen hebben nooit grote inspanningen hoeven leveren voor het schoolwerk en hebben de lesstof vaak als vanzelf eigengemaakt. Uitdagend verrijkingsmateriaal stimuleert de kinderen om creatief te denken en af te wijken van gebaande paden. De leerlingen ervaren wellicht voor het eerst dat het vaak nodig is om te falen, voordat een succes behaald kan worden. Vooral wanneer zij dit niet gewend zijn, kan er sprake zijn van weerstand tegen het verrijkingsmateriaal. Het is 'niet leuk' of 'te moeilijk'. De taak van de leerkracht is de leerling zodanig te begeleiden dat hij of zij het zelfvertrouwen krijgt om zich vast te bijten in een opdracht en deze uiteindelijk succesvol te volbrengen. Daarnaast kan de leerkracht het kind begeleiden bij randvoorwaardelijke vaardigheden, zoals gestructureerd en planmatig werken.

Bron: <http://www.eurekabreda.nl/scholen/aan-de-slag-met-compacten-en-verrijken/>

Compacten en verrijken kan in principe volledig geïntegreerd worden in de weekplanning van de groep. Het kind weet op deze manier wat er van hem of haar verwacht wordt en het aanbod is structureel.

Over het algemeen zullen de kinderen die in aanmerking komen voor compacten en verrijken per les slechts een paar minuten meedoen met de klassikale instructie. Daarna kunnen zij zelfstandig aan de slag met het verrijkingswerk, terwijl de leerkracht de instructie aan de overige kinderen afmaakt. Wanneer de groep vervolgens start met de verwerking, kan de leerkracht instructie of begeleiding geven aan de verrijkingsopdrachten die de meer- en hoogbegaafde leerlingen moeten maken.

Wanneer bovenstaande aanpak niet goed blijkt te werken, omdat de leerlingen meer uitleg nodig hebben dan de leerkracht vanwege de grootte van de groep kan geven, kan gebruik worden gemaakt van het principe 'coöperatief leren'. Binnen de les krijgt het groepje kinderen dat verrijkingsopdrachten moet maken, kort (bijvoorbeeld 10 minuten) de tijd de opdrachten samen te bespreken, zodat iedereen begrijpt wat de bedoeling van de opdrachten is. Dit kan bijvoorbeeld tijdens de instructie van de leerkracht aan de rest van de groep plaatsvinden. Over het algemeen zullen de leerlingen er samen goed uit kunnen komen, waardoor zij de rest van de les zelfstandig aan de slag kunnen.

Een andere manier van werken gaat uit van één bespreekmoment in de week. De leerkracht reserveert bijvoorbeeld een halfuur per week voor instructie aan de (hoog)begaafde leerlingen over alle verrijkingsopdrachten die die week gepland staan. Hij of zij gaat over de opdrachten in gesprek met de leerlingen en kan tevens aandacht besteden aan evaluatie van eerder gemaakte opdrachten, bijvoorbeeld van de week daarvoor. Deze bespreekmomenten kunnen plaatsvinden terwijl de rest van de groep bezig is met zelfstandige verwerking, in de tijd die bij de (hoog)begaafde leerlingen vrijkomt doordat zij compacten.

Bron: <http://www.eurekabreda.nl/scholen/aan-de-slag-met-compacten-en-verrijken/>

Een ideale situatie zou zijn:

- De leerkrachten laten zich goed adviseren door mensen die gespecialiseerd zijn in (hoog)begaafdheid, die voldoende onderzoek hebben gedaan om hun adviezen te onderbouwen.
- De verrijkingsstof wordt zorgvuldig gekozen per kind.
- Deze lesstof bevat nieuwe lesstof en hogere orde denkopdrachten, waarbij geanalyseerd, geëvalueerd en gecreëerd moet worden.
- Elk kind heeft een weekrooster waarin duidelijk aangegeven staat wanneer hij met de klassikale les meedoet en wanneer hij verrijkingswerk doet.
- De reguliere lesstof is in een compacte vorm aangeboden.
- De opdrachten die al beheerst worden zijn geschrapt en alleen de opdrachten die bijdragen aan het leerproces van het kind moeten gemaakt worden.

- Eén keer per week krijgt een groepje leerlingen met verrijkingswerk uitleg over alle nieuwe lesstof die ze komende week tegen gaan komen.
- Als de kinderen daarna vastlopen – en alleen als ze écht vastlopen – kunnen ze de leerkracht om hulp vragen.
- De leerkracht zorgt er vanuit een coachende houding voor dat de kinderen zelf de antwoorden op hun vragen kunnen krijgen.
- Daarna gaan de kinderen weer vrolijk, actief en zelfredzaam aan het werk.
- Uiteindelijk komen de kinderen thuis en praten ze de oren van de hoofden van hun ouders af over wat ze gedaan en geleerd hebben.

Bron: <https://wij-leren.nl/verrijken-compacten-hoogbegaafd-kind.php>

Het aanbieden van aanvullende leerstof is alleen zinvol wanneer deze leerstof aan bepaalde criteria voldoet. De projectgroep 'Omgaan met verschillen' van SLO heeft in 2001 een onderzoek uitgevoerd naar de criteria waaraan uitdagend lesmateriaal moet voldoen. Uit dit onderzoek blijkt dat verrijkingsstof aan de volgende criteria dient te voldoen (Bronkhorst e.a., 2001):

- beroep doen op creativiteit
- open opdrachten
- hoog abstractieniveau
- hoge mate van complexiteit
- meerwaarde bieden ten opzichte van reguliere leerstof
- stimuleren van onderzoekende houding
- beroep doen op zelfstandigheid van de leerling
- uitlokken van een reflectieve houding
- beroep doen op metacognitieve vaardigheden
- uitlokken van interactie

bron: <https://talentstimuleren.nl/onderwijs/primair-onderwijs/differentieren/verrijken/criteria-voor-verrijkingsmateriaal>

3.2.3 Verrijken – wat wij al doen

Voor verrijken van kleuteronderwijs is op sharepoint een document te vinden hoe je bestaande materialen, die in de meeste kleuterklassen te vinden zijn, in kunt zetten als verrijkende materialen.

Voor snelle en sterke lezers in groep 3 is een document op sharepoint te vinden met tips en materialen.

In de groepen 4 t/m 8 wordt in overleg met IB en HB-specialist bekeken naar welke kinderen kunnen compacten en verrijken. We hebben op school in HB-orthotheek verschillende

materialen staan die als verrijkingswerk kunnen dienen. Ook staat op Sharepoint een map met materialen.

3.2.4 Verrijken - acties

- Het compacten en verrijken mag voor de desbetreffende leerlingen nog meer inzichtelijk worden gemaakt door bijvoorbeeld een dag of weektaak.
- Het Flexwerk vanuit de Flexklas mag een meer structurele plek krijgen bij het verrijkingswerk.
- Er mag nog meer gecompact worden zodat de kinderen met verrijkingswerk niet overladen worden met werk.

3.2.5 Versnellen

Onze school staat wel open voor versnellen, maar zal dit niet als eerste optie gaan noemen. Vervroegde doorstroming is slechts een optie als alle andere begeleidingsmogelijkheden in de eigen jaarstofklas onvoldoende blijken te zijn. En ook na vervroegde doorstroming zijn verdere aanpassingen in de leerstof voor hoogbegaafde leerlingen noodzakelijk.

Tempodifferentiatie wordt veelal toegepast bij één vakgebied, namelijk het rekenonderwijs. Menig hoogbegaafd kind mag min of meer in zijn eigen tempo de rekenmethode doorlopen waardoor hij of zij al snel een tot twee jaar kan gaan voorlopen op de rest van zijn leerstofjaargroep.

Vervolgens hebben leerkrachten in de bovenbouw het probleem dat de leerstof op basisonderwijsniveau 'op' is. Tempodifferentiatie lijkt de meest eenvoudige manier om de leerstof aan te passen, maar het schiet uiteindelijk aan het doel voorbij.

Daarom kiezen wij op school er ook voor om tempodifferentiatie pas als laatste 'in te zetten'. In plaats van tempodifferentiatie kiezen wij voor compacten en verrijken, liever verdiepen en verbreden, hierboven wordt beschreven hoe we dat in de komende schooljaren op willen gaan zetten.

<https://wij-leren.nl/leerstof-hoogbegaafden.php>

Voordat tot versnellen wordt overgegaan, wordt eerst een versnellingswijzer ingevuld. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het document 'Versnellen zonder drempels' van 'School aan zet' (Staat in de map op sharepoint) of de digitale versnellingswijzer van de IJsselgroep.

<https://www.ijsselgroep-ed.nl/thema-s/kracht-in-de-klas/talent-en-hoogbegaafdheid/digitale-versnellingswijzer>

3.3 Leerdoelen in en buiten de klas voor (hoog)begaafde kinderen

Onze school heeft een Flexklas voor de kinderen van de groepen 4 t/m 8. De groepen zijn max 10 leerlingen. Op dit moment volgen er geen kinderen hoogbegaafdheidsonderwijs

buiten onze eigen school. Elke school binnen de vereniging, waar CBS Prins Willem-Alexander toe behoort, heeft zijn eigen plus/flexklassen. (Wellicht dat dit in de toekomst nog veranderd)

Wel kunnen kinderen aangemeld worden voor extra aanbod buiten onze school. Hiervoor kan gekeken worden naar:

Cnopius klassen: Hoogbegaafde leerlingen uit de groepen 5 t/m 8 ontmoeten elkaar daar wekelijks voor één dagdeel (4 lessen). Ze worden begeleid door een gespecialiseerde groepsleerkracht. Daarnaast gaan de leerlingen gewoon naar de eigen basisschool en volgen daar een aangepast programma.

<https://cnopiusklassen.nl/onderwijs/>

Masterclass Greijdanus: Greijdanus Zwolle organiseert elk jaar een masterclass voor leerlingen in de bovenbouw van de basisschool. De masterclass duurt een jaar: van april tot april. Leerlingen beginnen als ze in groep 7 zitten en eindigen als ze in groep 8 zitten.

<https://greijdanus.nl/masterclass-bovenbouw-basisschool/>

Eureka lessen Meander college: Op deze school worden Eureka-lessen gegeven. Deze lessen zijn voor kinderen uit groep 7 en 8 van het basisonderwijs waarbij het vermoeden van hoogbegaafdheid bestaat. Met de Eureka-lessen worden de kinderen geprikkeld om hun talenten (verder) te ontwikkelen en om grenzen te verleggen.

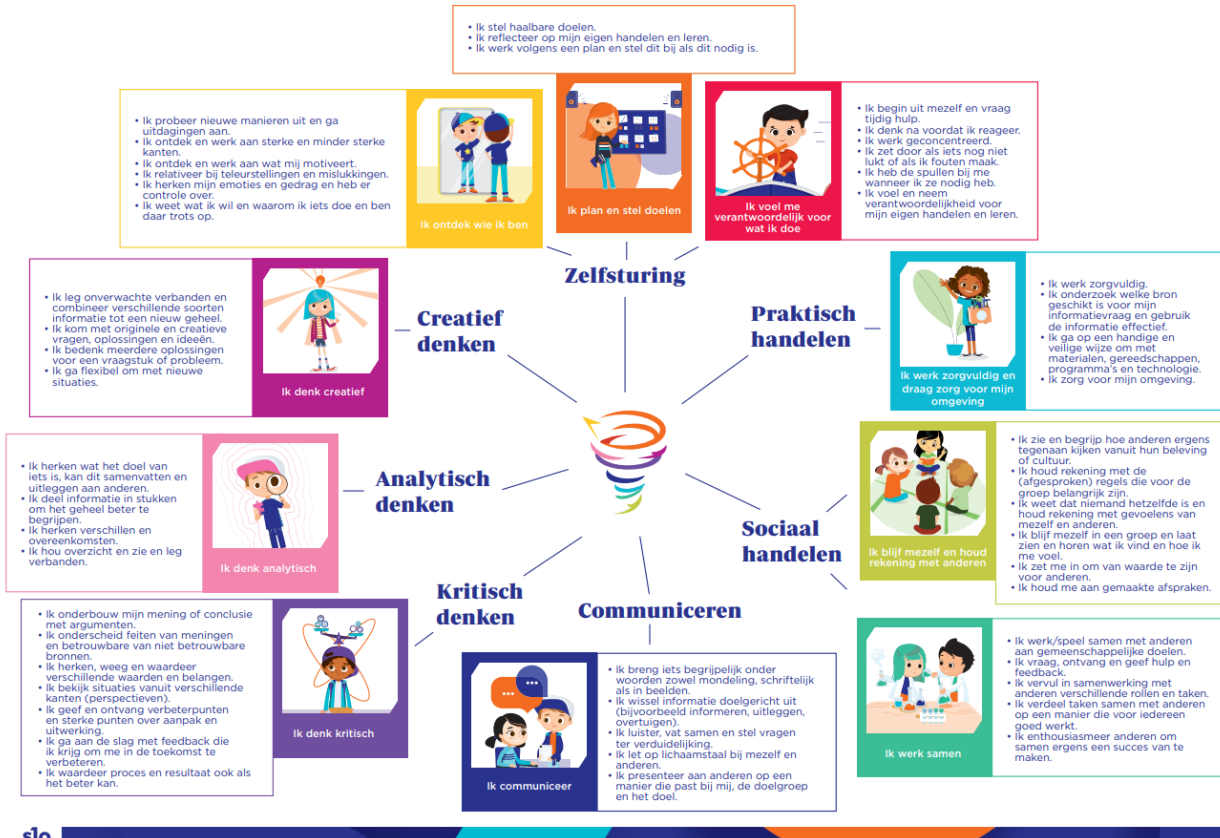
<https://www.meandercollege.nl/onderwijs/eureka-lessen/>

Goed om in de gaten te houden wanneer de aanmelding binnen moet zijn en dat er wellicht om een intelligentieonderzoek wordt gevraagd.

In de Flexklas zijn we vooral bezig met activiteiten die niet in eerste instantie gericht zijn op cognitief verrijken. In de Flexklas wordt o.a. gewerkt met lessen uit de vooruitwerklabboeken. De denkprofielen van professor Sternberg komen daar uitgebreid aan de orde.

Analytisch denken	Creatief denken	Praktisch denken
<input type="checkbox"/> Nadenken over karakters in verhalen <input type="checkbox"/> Meningen vergelijken <input type="checkbox"/> Kritisch op (eigen-) werk <input type="checkbox"/> Logisch nadenken <input type="checkbox"/> Nadenken over meningen <input type="checkbox"/> Gedrag beoordelen <input type="checkbox"/> Moeilijke dingen uitleggen <input type="checkbox"/> Problemen logisch oplossen <input type="checkbox"/> Denkpuzzels <input type="checkbox"/> Logisch redeneren <input type="checkbox"/> Sorteren en categoriseren <input type="checkbox"/> In m'n eentje nadenken	<input type="checkbox"/> Nieuwe dingen ontwerpen <input type="checkbox"/> Nieuwe ideeën inbrengen <input type="checkbox"/> Fantasie gebruiken <input type="checkbox"/> Rollenspellen <input type="checkbox"/> Ongewone oplossingen bedenken <input type="checkbox"/> Dieper nadenken over gewone dingen <input type="checkbox"/> Denken in beelden <input type="checkbox"/> Nieuwe dingen bedenken <input type="checkbox"/> Dingen anders voorstellen <input type="checkbox"/> Dagdromen <input type="checkbox"/> Componeren <input type="checkbox"/> Toneelspelen	<input type="checkbox"/> Dingen repareren <input type="checkbox"/> Leren door te doen <input type="checkbox"/> Vriendschappen onderhouden <input type="checkbox"/> Nadenken over reacties <input type="checkbox"/> Toepassen door te doen <input type="checkbox"/> Ruzies oplossen <input type="checkbox"/> Advies geven over problemen <input type="checkbox"/> Iemand overhalen <input type="checkbox"/> Leren door samenwerken <input type="checkbox"/> Kennis toepassen op iets nieuws <input type="checkbox"/> Teamwerk <input type="checkbox"/> Aanpassen aan nieuwe situaties

Daarnaast werken de kinderen aan meerdere onderwerpen, dit kan een eigen project wat ze zelf bedenken, onderzoeken en uitwerken. Ook komt het 'leren leren' aan bod. Bij de grotere projecten wordt het leren plannen meegenomen. Alle kinderen kiezen een eigen doel uit de 'Doelen en Vaardigheden voor Ontwikkeling' van het SLO (de nieuwe lijst).



De Flexklasleerkracht zorgt voor lessen waarin deze doelen geoefend kunnen worden. Alle activiteiten zijn erop gericht om kinderen tot denken aan te zetten, dit kan op meerdere manieren. En daarnaast is ook het begeleid leren vastlopen een groot doel in de Flexklas. Dit alles wordt op meerdere manieren geëvalueerd en gedocumenteerd in Parnassys.

3.3.1 Taxonomie van Bloom

De taxonomie van Bloom is een van de meest gebruikte manieren om verschillende kennisniveaus in te delen. De onderwijspsycholoog Benjamin Bloom bedacht deze taxonomie als algemeen model voor de doelstellingen van het leerproces. De taxonomie van Bloom onderscheidt zes niveaus, die oplopen in moeilijkheidsgraad:

- kennis reproductie
- inzicht
- toepassing
- analyse
- creatie/synthese
- evaluatie

De taxonomie is een handig hulpmiddel bij het formuleren van leerdoelen en het vaststellen van het beheersingsniveau.

Bloom's Taxonomie



Door de taxonomie kun je bepalen welk eindgedrag je wilt bereiken. Moet de leerling kennis kunnen reproduceren of kunnen toepassen? Wil je leren analyseren of creëren? Als je dat helder hebt, dan kun je bepalen welke vragen je moet stellen en welke opdrachten je moet geven om dat te bereiken.

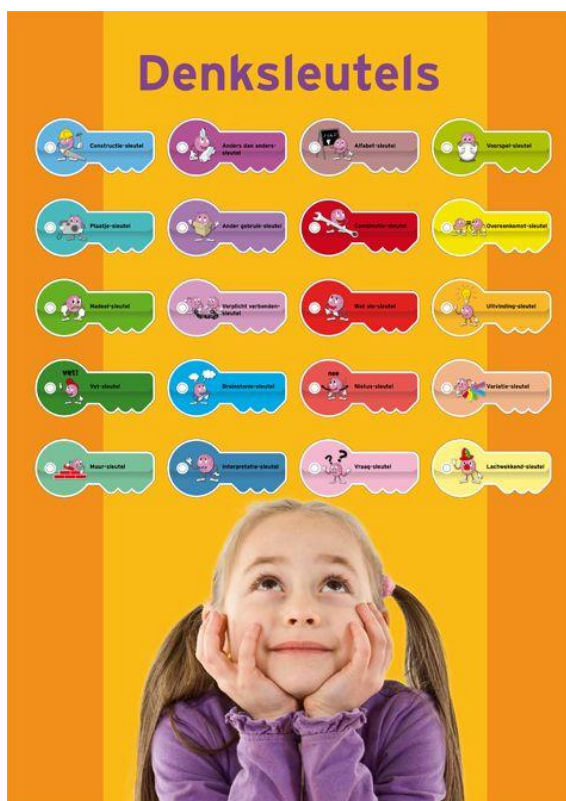
De eerste drie niveaus van Blooms taxonomie worden ook wel lage denkvaardigheden genoemd. Vragen van de moeilijkste drie niveaus heten hoge denkvaardigheden.

Bron: <https://wij-leren.nl/taxonomie-van-bloom.php>

De hogere orde denkragen hoeven niet perse in die volgorde gebruikt te worden. Dit mag door elkaar, als er maar bewust gebruik wordt gemaakt van de hogere orde denkragen.



3.3.2 Denksleutels



Denksleutels zijn inzetbaar als stimulerende interventie voor jonge en oudere getalenteerde kinderen.

Ze nodigen kinderen uit om een beroep te doen op hogere denkniveaus en zijn makkelijk in te passen in de dagelijkse onderwijspraktijk.



3.3.3 Filosoferen

Kennis komt niet alleen uit een boekje, maar ook uit je hoofd. Daarom wordt in alle Flexklassen aandacht besteed aan filosoferen. Zo wordt er niet alleen gewerkt aan nog

meer kennis doorgeven maar ook aan de ontwikkeling van denkvaardigheden. Filosoferen is een mooie manier om aan denkvaardigheden te werken.

Er zijn ook leerlingen die een sterk ontwikkelde verwonderde houding hebben, oftewel filosofisch talent. Dit filosofisch talent kan bij alle kinderen voorkomen, maar zie je ook regelmatig in hoge mate bij (hoog)begaafde kinderen. Deze kinderen blijven maar denken over vragen waar geen antwoorden op zijn.

Filosofisch talent wordt niet altijd op waarde geschat, sterker nog, al die vragen, dat wordt nogal eens lastig gevonden. Maar voor kinderen met een hoofd vol vragen kan filosoferen een verademing zijn, en zelfs remediërend werken. Eindelijk kunnen ze eens iets doen met al die vragen.

3.3.4 Executieve Functies

Schoolbreed willen we ons in de toekomst meer gaan richten op executieve functies, dit omdat is gebleken dat dit veel meerwaarde heeft voor alle leerlingen in onze school en niet alleen de flexklasleerlingen. Ook willen we hierbij ouders gaan betrekken.

We onderscheiden elf vaardigheden:

- **Respons-inhibitie;** Het vermogen om na te denken voor je iets doet – om de neiging te weerstaan om iets te doen voordat je kans hebt gezien de situatie te beoordelen.
- **Werkgeheugen;** Het vermogen om informatie in gedachten te houden bij het uitvoeren van complexe taken.
- **Emotieregulatie;** Het vermogen om je emoties te beheersen, zodat je doelen kunt bereiken, taken kunt voltooien of je gedrag kunt controleren en aansturen.
- **Volgehouden aandacht;** Het vermogen om ondanks afleiding, vermoeidheid of verveling je te kunnen blijven richten op een situatie of taak.
- **Taakinitiatie;** Het vermogen om zonder uitstel met projecten of activiteiten te beginnen, op tijd en op een efficiënte wijze.
- **Planning/prioritisering;** Het vermogen om een plan te bedenken waarmee je doelen kunt verwezenlijken of een taak kunt voltooien, en het vermogen om te beslissen wat belangrijk is en wat kan wachten.
- **Organisatie;** Het vermogen om een systeem te bedenken en te handhaven, belangrijke zaken kunt ordenen of bijhouden.
- **Timemanagement;** Het vermogen om in te schatten hoeveel tijd je hebt, hoe je deze het beste kunt besteden en hoe je met tijdsbeperkingen en deadlines moet omgaan.
- **Flexibiliteit;** Het vermogen om plannen te herzien bij obstakels, tegenslagen, nieuwe informatie of vergissingen. Het is het vermogen om je aan te passen aan veranderende omstandigheden.
- **Doelgericht gedrag;** Het vermogen om recht op een doel af te stevenen, zonder je te laten afleiden.

- **Metacognitie:** het vermogen om een stapje terug te doen om jezelf en de situatie waarin je je bevindt van een afstandje te bekijken. Het gaat er hierbij om dat je kunt waarnemen hoe je problemen oplost. Ook zelfmonitoring en zelfevaluatie behoren ertoe.

Bron: boek 'Slim maar ...' van Peg Dawson en Richard Guare

3.3.5 Mindset theorie

Succes gaat nauwelijks om hoe slim je bent. De internationaal vermaarde psychologe Carol Dweck toonde aan dat een growth mindset heel belangrijk is voor de ontwikkeling van kinderen (en ook volwassenen). Het gaat over het hebben van vertrouwen in je eigen kunnen en weten dat je door oefening kunt groeien. Een growth mindset draagt bij aan de motivatie van kinderen, hun leerprestaties, hun doorzettingsvermogen en creativiteit. Leerkrachten kunnen invloed uitoefenen op de mindset van hun leerlingen en een growth mindset bij zichzelf en bij kinderen stimuleren.

Fixed mindset

Als je ervan overtuigd bent dat je basiskwaliteiten zoals intelligentie of talent voor iets vaststaan (je wordt ermee geboren) dan heb je een 'fixed mindset'. Mensen met een fixed mindset besteden vaak meer tijd aan het inventariseren hoe slim en talentvol ze zijn in plaats van het ontwikkelen van hun intelligentie en talent. Ze geloven ook dat als je talent hebt, je succes zult hebben. Dat komt lang niet altijd uit.

Growth mindset

Als je een 'growth mindset' hebt, geloof je dat je vaardigheden kunt ontwikkelen door toewijding en door hard te werken. Je hersencapaciteiten en talent zijn nog maar het begin. Als dat je overtuiging is, leer je graag en sta je jezelf toe fouten te maken om ervan te leren. Dit is onmisbaar om grootse dingen te bereiken. Bijna alle mensen die echt ver gekomen zijn, hadden een growth mindset.

Het hebben van een growth mindset kun je leren!

De invloed van mindsets is onderzocht door Carol Dweck. Zij leidt al jaren onderzoek naar de invloed van mindsets op leren en ontwikkelen.

We zien als school hoe belangrijk het is om een Growth mindset te hebben, dat komt regelmatig terug in de lessen in de Flexklas maar ook in de basisklassen. In de Flexklas werken we er gericht aan door de map 'Werkboek Mindset' van 'Talentenlab'

Bron: <http://www.growthmindsets.nl/mindsets>



3.3.6 Flexklas – Beslisformulier – HB groepsbespreking

Per schooljaar zal worden bekeken hoe de praktische indeling van de Flexklas zal zijn.

Bij het plaatsen van een leerling in de Flexklas kijken we naar meerdere voorwaarden.

- Intuïtie, signaleren en observatie van de groepsleerkracht.
- De leerling kan opvallen door goed, snel en goed zelfstandig te kunnen werken.
- De leerling laat blijken en merken dat hij veel aan kan en ook veel wil leren.
- Leerlingen moeten instructie en inoefening in de basisklas kunnen missen.
- Leerlingen moeten behoefte hebben aan verrijking en uitdaging.
- Leerlingen hebben baat bij deelname aan de Flexklas.
- Eventuele intelligentiescore vanuit een onderzoek
- Hoge scores op zowel CITO (A) als in de methode (90%) op taal- en rekengebied. Al zijn we er ons van bewust dat onderpresteerders dit niet zullen halen. Daarom noemen we deze pas als laatst.

Ook houden we rekening met de sociale ontwikkeling van de leerling.

Elk schooljaar vullen leerkrachten na de Meivakantie het beslisformulier in voor kinderen die ze willen aanmelden voor de Flexklas. Hierbij wordt ook om motivatie van ouders en het kind zelf gevraagd. Na invullen wordt in een 3hoekoverleg (Intern Begeleider, Leerkracht en HB specialist) besloten welke kinderen wel en niet naar de Flexklas zullen gaan.

Leerkrachten communiceren dit aan ouders. In december wordt in een 3hoekoverleg een tussenevaluatie gehouden over de kinderen, soms zullen sommige kinderen uitstromen en soms andere kinderen instromen. Dit beslisformulier is te vinden op Sharepoint.

De planning van het invullen van de beslisformulieren en de 2x driehoekoverleg wordt door de HB-specialist gedaan. Dit wordt vermeld in de jaarkalender en in de memo. Bij voorkeur worden de 3hoekoverleggen onder schooltijd gedaan.

De intern begeleider heeft meerdere malen een groepsbespreking met de groepsleerkrachten. Soms sluit de specialist hoogbegaafdheid & differentiatie daarbij aan. In die bespreking komen ook de kinderen aan bod die in de Flexklas zitten of kinderen die wellicht in aanmerking komen voor de Flexklas. Daarnaast heeft de HB-specialist ook 2x per schooljaar een HB groepsbespreking, ook dan worden de Flexklaskinderen besproken. Ook andere zaken rondom HB komen dan aan bod.

De Flexklasleerkracht heeft meerdere malen gesprekjes met de leerlingen. Meestal gaat dat tijdens het werken aan de verschillende opdrachten, een paar keer per schooljaar gaat de Flexklasleerkracht om beurten met alle leerlingen zitten om een kindgesprek te houden over hoe het nu gaat, wat ze nog willen leren of ze voldoende uitdaging hebben. De Flexklas wordt op dit moment begeleid door een leerkracht die de opleiding tot specialist hoogbegaafdheid en differentiatie heeft gevolgd.

De Flexklasleerkracht houdt aantekeningen bij over de ontwikkeling van de kinderen in de Flexklas. Deze aantekeningen worden ook wekelijks gecommuniceerd naar de eigen groepsleerkracht. De kinderen zelf geven na elke les op een evaluatiekaart aan hoe ze aan hun doel hebben gewerkt en wat ze hebben geleerd.

De activiteiten in de Flexklas staan los van de activiteiten in de basisklas. Wel is het zo dat de Flexklaskinderen door de week heen nog aan hun opdrachten mogen en kunnen werken. Ook staan er extra opdrachten voor ze klaar in Teams.

3.4 Materialen en methodes

Voor verrijken hebben we verschillende materialen; zie daarvoor de lijst op Sharepoint. (deze lijst is nog niet volledig actueel)

In de Flexklas worden o.a. de volgende materialen gebruikt:

- Vooruitwerklaboek (deel 1 voor middenbouw, deel 2 voor de bovenbouw)
- Filosoferen (o.a. Lesmethode 'kunnen dieren denken?', 'Filosoferen doe je zo')
- Leren leren
- Slimme Teksten
- Programmeren van studio.code.org
- 'Outside the box' (Paars – groep 3/4, Rood – groep 5/6, Blauw – groep 7/8)
- Werkboek mindset
- F1 cards
- Werkboek Pienter
- Lessen uit de leerlijnen KVO

- Smartgames en andere spellen
- En vele andere materialen

Kleuters:

- Mindopdrachten groep 1-2
- Veel digitaal materiaal o.a. via slimmekleuters.nl

Elk kalender jaar is er een bedrag van € 250,- beschikbaar voor het aanvullen van de smartgames. Dit bedrag is voor alle groepen. Alle andere aanschaffen gaan mee met de jaarbestelling. Of worden tussendoor besteld als dat nodig is. Een aanvraag hiervoor kan worden gedaan bij de directeur.

3.5 Administratie

Elk kind dat deelneemt aan de Flexklas vult na elke les een evaluatie in. De Flexklasleerkracht houdt ook wekelijks aantekening bij.

Daarin staat beschreven wanneer de lessen zijn geweest en welke onderwerpen en lessen er aan bod zijn gekomen en wat de doelen van deze lessen zijn. In deze aantekeningen wordt ook de ontwikkeling van de Flexklasleerling bijgehouden.

Deze aantekeningen worden per periode geupload in parnassys. Bij de groepsaantekeningen een overzicht van de lessen. Alle individuele aantekeningen bij de kinderen zelf. De Flexklasleerkracht mailt wekelijks de aantekeningen per mail. Ouders ontvangen een algemeen bericht en foto's in Parro.

Met ingang van school 2023-2024 zullen er geen 10 minuten gesprekken meer zijn voor de Flexklas. Ouders zullen 2x per jaar (december en juni) de kindverslagen flexklas ontvangen. In de week van de 10 minuten gesprekken kunnen ouders als ze een gerichte vraag hebben een gesprekje met de Flexklasleerkracht aanvragen en deze gerichte vraag ook vooraf aangeven. Als er geen gerichte vragen zijn dan is een gesprekje niet nodig. Hoe het gaat in de Flexklas kan worden gelezen in de kindverslagen. Dit zal rondom de eerste 10 minuten gesprekken gecommuniceerd worden met de ouders van de kinderen in de Flexklas

De registratie van compacten, verrijken en evt. versnellen gebeurt vooralsnog door de groepsleerkracht en intern begeleider. Dit staat beschreven in het Groepsbesprekingsformulier. Dit is te vinden op sharepoint.

Kinderen die werken met smartgames kunnen hun vorderingen bijhouden op het registratieblad denkspellen van 'Speel je vaardig'. Staat op sharepoint

3.6 Overdracht en doorgaande lijn

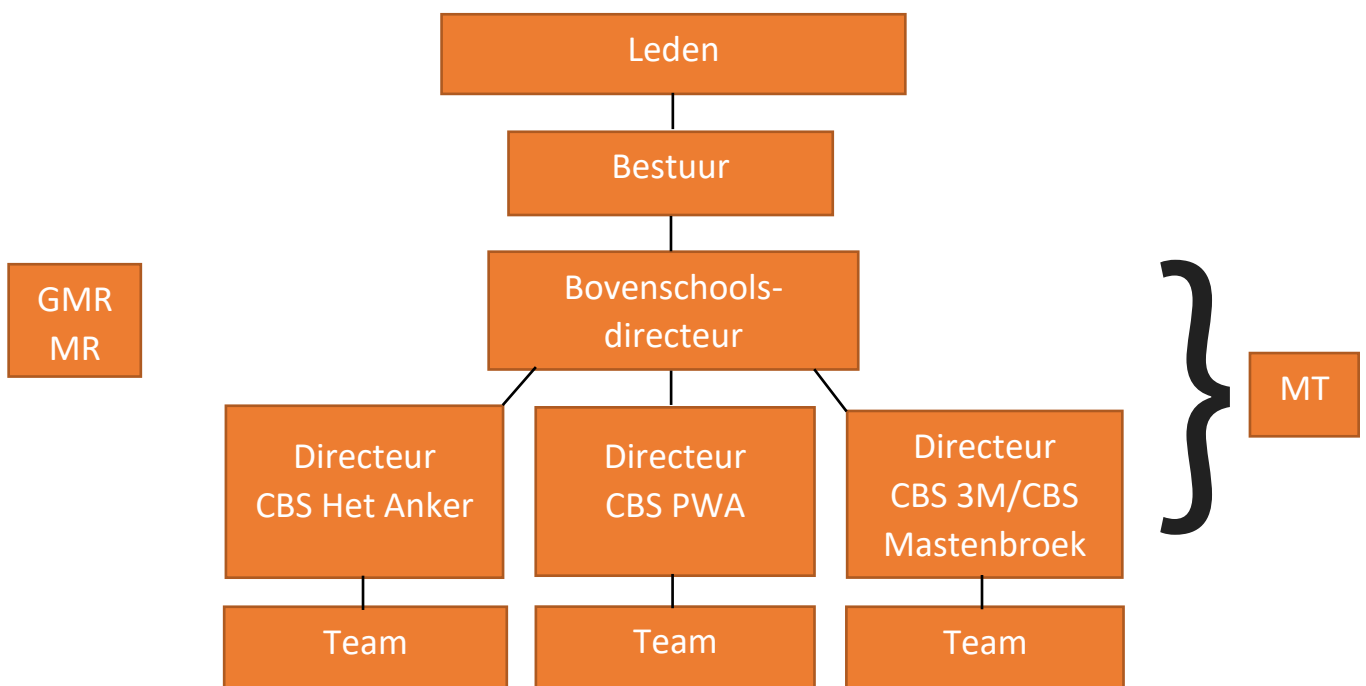
Elke leerkracht houdt een groepsoverzicht bij, daarin staan bijzonderheden van alle leerlingen, ook van de plusklasleerlingen. Dit groepsoverzicht is de leidraad bij de warme overdracht die bij ons op school elk jaar aan het eind van een schooljaar plaats vindt.

In dit groepsoverzicht kan verwezen worden naar het logboek van de plusklas.

De borging van de doorgaande lijn wordt in dit beleid beschreven. Jaarlijks zal de specialist hoogbegaafdheid & differentiatie dit document samen met de intern begeleider en eventueel het team aanscherpen en actualiseren.

4.1 Omgeving en partners/partijen onderwijsbeleid Hoogbegaafdheid.

De organisatiestructuur van onze school is als volgt:



Naast school, met alle betrokken partijen en beslissingsbevoegden, zijn ook Ouders, externe orthopedagoog, VPCO Hasselt en de MR aan te wijzen als het gaat over het onderwijsbeleid. De ouders gaan over de input van de kindeigenschappen van hun kind. Adapt heeft input voor expertise, VPCO Hasselt over het samen delen en vergroten van de expertise m.b.t. de verschillende specialisten Hoogbegaafdheid en de MR geeft/heeft adviesrecht en/of stemrecht.

Binnen VPCO Hasselt zijn meerdere specialisten hoogbegaafdheid. Een aantal keren per jaar hebben zij samen een intensief overleg, daarnaast communiceren zij regelmatig via e-mail.

Op dit moment zijn er geen sponsors in beeld, wellicht dat er in de toekomst wel mogelijkheden zijn met bedrijven VO, HO en WO. Hierbij moeten wij alert zijn op inmenging.

Het beleidsplan (Hoog)Begaafdheid is geschreven door de specialist hoogbegaafdheid en differentiatie, in nauw overleg met directie en intern begeleider. Het team is voor een groot deel daarin meegenomen. In eerste instantie is het natuurlijk geschreven voor de (hoog)begaafde kinderen bij ons op school.

De communicatie met ouders van de (hoog)begaafde kinderen verloopt op dezelfde manier als alle andere communicatie met ouders bij ons op school. Als er reden is voor een gesprek, zullen wij ouders daarvoor uitnodigen en daarna korte lijntjes onderhouden met de ouders over de te nemen en genomen stappen.

Als dit beleid vastgesteld is zullen ouders op de hoogte worden gebracht via de nieuwsbrief en zal dit beleid op de website van de school worden geplaatst.

4.2 Taken en bevoegdheden

De specialist hoogbegaafdheid en differentiatie heeft in het schooljaar 2017-2018 een opleiding gevolgd tot specialist en is daardoor gespecialiseerd in onderwijs voor (hoog)begaafde kinderen. Zij zal zich ook blijven scholen in onderwerpen die voornamelijk op dit gebied zullen liggen.

Zij zal in de besluitvorming nauw samenwerken met de intern begeleider en de groepsleerkracht. Directie zal altijd op de achtergrond meedenken en waar nodig op de voorgrond treden als dat nodig mocht blijken. Ook is de inbreng van ouders erg belangrijk. Kinderen zullen als eerst gesignaleerd worden door de groepsleerkracht. Alle kinderen worden bij ons op school besproken in groepsbesprekingen, waar bijzonderheden opvallen zal er meer tijd ingeruimd worden om een kind te bespreken. Deze groepsbesprekingen vinden vooral plaats tussen de groepsleerkracht(en) en de intern begeleider en waar nodig de specialist hoogbegaafdheid & differentiatie. Ook heeft de HB specialist groepsbesprekingen met de leerkrachten. Dit worden HB groepsbesprekingen genoemd. Deze worden aan het begin van het schooljaar gepland en staan in de jaarkalender. Mocht het nodig zijn wordt er externe hulp gezocht bij Expertisecentrum IJsselgroep. Ouders worden altijd betrokken bij dit proces en directie blijft altijd op de achtergrond aanwezig. Op dit moment is er bij ons op school (nog) geen werkgroep (hoog)begaafdheid.

Taken Specialist Hoogbegaafdheid en Differentiatie

De hoogbegaafdheidsspecialist is, naast een lesgevende taak en onder eindverantwoordelijkheid van de directeur, belast met de ontwikkeling, borging en bewaking van de doorgaande lijn m.b.t. het hoogbegaafdheidsonderwijs en is in staat om te adviseren bij veranderingsprocessen wat betreft het onderwijs in hoogbegaafdheid in de school en is het aanspreekpunt van de school voor dit vakgebied.

De hoogbegaafdheidsspecialist:

- Bevordert de inhoudelijke kwaliteit van het onderwijs op het gebied van (hoog)begaafdheid in de school.

- Versterkt kennis, kunde en vaardigheden van collega's en team door het ontwikkelen van materialen en het verzorgen van trainingen en instructies (zowel in groepen als individueel)
- Vormt als specialist het eerste aanspreekpunt voor collega's en werkt samen met en stemt relevante vraagstukken af met de intern begeleider van de school en andere specialisten.
- Past de eigen expertise over het asynchroom ontwikkelen en de specifieke sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen toe op individuele leerlingen en groepen leerlingen
- Brengt de kwaliteit van het (hoog)begaafdheidsonderwijs in kaart, analyseert deze en ontwikkelt op basis hiervan scenario's
- Signaleert (hoog)begaafdheid aan de hand van instrumenten en testen of zorgt ervoor dat deskundigen daarvoor worden ingezet. Dit in samenspraak met de intern begeleider.
- Volgt de ontwikkelingen van (hoog)begaafdheidsonderwijs en vertaalt deze naar de eigen de eigen context
- Participeert in regionale en landelijke kenniskringen/projecten dit tot doel hebben het onderwijs in het primair onderwijs te versterken.
- Heeft theoretische kennis van de definities en profielen van (hoog)begaafdheid
- Heeft kennis van de verschillen en de overlappen tussen hoogbegaafdheid en een leerprobleem (twice exceptional)
- Is vaardig in het toespitsen van de lesstof op (hoog)begaafdheid
- Is vaardig in het omgaan met mondige ouders
- 'draait' de Flexklassen en zorgt voor alle lessen, communicatie en administratie die daarbij komt kijken. (met uitzondering van meedelen dat een kind naar de flexklas zal gaan, dit wordt door de eigen groepsleerkracht gedaan)

4.3 Besluitvorming

Tijdens de uitvoering van het beleid (Hoog)Begaafdheid kunnen er verschillende besluitmomenten voorbijkomen.

Het signaleringen gebeurt standaard aan het begin van het schooljaar.

Daarna beslissen de specialist hoogbegaafdheid en de intern begeleider in overleg met de groepsleerkracht welke kinderen deel zullen nemen aan de Flexklas. Ook zal gekeken worden naar de kinderen die het vorige schooljaar al deelnamen aan de Flexklas of ze ook het komende schooljaar zullen gaan deelnemen. Sinds schooljaar 20-21 gebruiken we hiervoor het Beslisformulier. Zie ook paragraaf 3.3.6 voor een uitgebreidere omschrijving. Natuurlijk zullen er ook in de loop van het schooljaar verschillende momenten zijn wanneer er gesignaleerd wordt. Kinderen die bijzonderheden laten zien, worden altijd besproken met de intern begeleider. Als er vermoedens zijn dat een kind (hoog)begaafd is, wordt deze leerling besproken met de specialist hoogbegaafdheid. Samen met de intern begeleider en de groepsleerkracht gaan we kijken hoe we deze leerling het beste kunnen gaan begeleiden. Dit zal per leerling verschillend zijn en daarom kan hier geen standaard volgorde voor worden genoemd. Observatie, diagnostisch voortoetsen zullen zeker tot de

mogelijkheden behoren. Ook zullen de ouders hierbij betrokken worden. Samen zullen we, nadat we alle gegevens bij elkaar hebben, komen tot een handelingsbesluit. Versnellen behoort tot de mogelijkheden, maar dit besluit nemen we liever niet. Dit is één van de laatste opties om te overwegen. Redenen hiervoor staan besproken in paragraaf 3.2.3 Soms zal blijken dat er op meerdere gebieden hulp nodig is, omdat het niet verstandig is om meerdere punten tegelijk aan te gaan pakken zullen we samen kijken wat op dat moment het meest belangrijk is om mee aan de slag te gaan.

Elk kalender jaar is er €250,- beschikbaar voor het aanschaffen en aanvullen van materialen voor de Flexklas, dit is voornamelijk bestemd voor smartgames. Alle andere materialen die nodig zijn worden bekostigd uit het onderwijsleerpakket.

Bovenstaande besluiten zullen voornamelijk genomen worden in goed overleg door intern begeleider, specialist hoogbegaafdheid & differentiatie, leerkracht en als het om kinderen gaat met de ouders. Het uiteindelijke besluit zal liggen bij directie omdat die te allen tijde de eindverantwoording heeft.

Ditzelfde geldt ook voor het bepalen van de prioriteiten.

4.4. Deskundigheid en attitude

Om dit beleid tot een goed resultaat voor alle partijen te laten worden is het van belang dat er voldoende kennis en attitude in school aanwezig is.

De volgende competenties zijn daarvoor nodig:

- Interpersoonlijk competent; een prettig leef- en werkklimaat is belangrijk voor iedereen, maar zeker voor (hoog)begaafde leerlingen om goed tot ontwikkeling te komen. Zij zullen feilloos aanvoelen hoe de sfeer in de groep is.
- Pedagogisch competent; de sociaal emotionele en morele ontwikkeling moet van alle kinderen bevorderd worden, maar zeker voor (hoog)begaafde leerlingen is het van belang dat ze hierin ondersteund worden. Deze leerlingen voelen en reageren vaak al anders dan 'de gemiddelde' maatschappij. In hun weg naar zelfstandigheid zullen ze problemen ondervinden. Een pedagogisch competente leerkracht kan hun hierbij helpen ontwikkelen.
- Vakinhoudelijk en didactisch competent; al ons onderwijs moet voldoen aan de kerndoelen, een vakinhoudelijk en didactisch competente leerkracht weet hoe hij of zij dit moet manifesteren. Daarnaast zullen (hoog)begaafde leerlingen nog meer nodig hebben, daar zal de leerkracht hen, in samenwerking met deskundigen, nog verder in begeleiden.
- Organisatorisch competent; een organisatorisch competente leerkracht draagt zorg voor alle aspecten van klassenmanagement ten behoeve van zijn groep, zo ook voor de (hoog)begaafde leerlingen die in zijn groep zitten. Zij zullen feilloos aanvoelen hoe de organisatie in een klas is en proberen dit zo te maken dat het ook voor hen goed werkbaar is.

- Competent in het samenwerken met collega's; dit is voor alle leerlingen erg goed. Maar zeker ook voor (hoog)begaafde leerlingen, waarschijnlijk zal er meer contact met andere collega's nodig zijn om deze leerlingen goed te kunnen begeleiden.
- Competent in samenwerken met de omgeving; in de begeleiding van hoogbegaafde leerlingen is nauw contact met ouders en andere partijen die een aandeel hebben in het (hoog)begaafdenonderwijs erg belangrijk. Alles voor de ontwikkeling van het kind.
- Competent in reflectie en ontwikkeling; dit is sowieso voor iedere leerkracht een belangrijk gegeven, maar zeker in het (hoog)begaafdenonderwijs kan een andere zienswijze nodig zijn van de leerkracht om te zien wat een leerling nodig heeft. Het kan soms aanpassing van de leerkracht vragen en wellicht heeft hij daar begeleiding bij nodig.

Daarnaast is het van belang dat alle betrokkenen op de hoogte zijn van dit beleid. En de rol van de specialist hoogbegaafdheid & differentiatie is daarbij belangrijk. Zij zal monitoren, in samenwerking met de intern begeleiding, of het beleid wordt nagestreefd en of iedereen op de hoogte is van de theorie van (hoog)begaafdheid. De samenwerking in ons team is groot en zo zullen we ook dit beleid gaan invoeren en toepassen.

Per schooljaar zal er worden gekeken waar we als team in gaan scholen. Dit wordt opgenomen in het jaarplan.

4.5 Financiering

Het onderwijs voor de (hoog)begaafde kinderen wordt bekostigd uit het onderwijsleerpakket. Op dit moment is er nog geen aparte post binnen de begroting voor de bekostiging voor het onderwijs aan (hoog)begaafde kinderen.

De kosten die gemaakt zullen worden zullen vooral komen door aanschaf materialen, zowel randvoorwaardelijk als op het primaire proces en om de leerlingen en hun voortgang te volgen.

Daarnaast is er elk (kalender)jaar een budget van 250 euro beschikbaar voor aanschaf van nieuwe (smart)games. Deze worden zowel in de basisklassen als in de flexklassen gebruikt.

5.1 Communicatie

Zo gauw dit beleid vastgesteld en afgerond is zullen allereerst alle leerkrachten (voor zover ze daar nog niet al eerder kennis van hebben genomen) dit beleid lezen.

Daarna zullen de ouders via nieuwsbrief op de hoogte worden gesteld en zal dit beleid geplaatst worden op de website van onze school. Ook de MR en het bestuur zal op de hoogte worden gebracht van dit beleid.

Omdat dit een beleidsplan en geen protocol is zal dit beleid jaarlijks worden geëvalueerd en waar nodig worden aangepast. Dit zal voornamelijk gebeuren door de intern begeleider en

de specialist Hoogbegaafdheid en Differentiatie. Natuurlijk zullen directie en leerkrachten hierin meegenomen worden.

Het beleidsplan zal jaarlijks een keer terugkomen op een visievergadering en verder zal er veel communicatie over het beleid per mail plaatsvinden.

Communicatie over kinderen in de Flexklas gaat altijd via de groepsleerkracht. Deze communicatie kan o.a. bestaan uit: motivatie voor Beslisformulier, wel of niet plaatsen in de Flexklas, aanpassingen in het aanbod voor het kind. De Flexklasleerkracht communiceert alleen inhoudelijk over de Flexklas. De HB-specialist communiceert in principe alleen het verzoek tot invullen oudervragenlijst HBIZ. De terugkoppeling daarvan gebeurt weer door de groepsleerkracht.

De specialist hoogbegaafdheid & differentiatie zal in overleg met directie beslissen over wat er precies gecommuniceerd zal gaan worden.

5.2 Beleidscyclus en Evaluatie

Binnen VPCO Hasselt wordt er eens in de vier jaar een strategisch beleidsplan geschreven. Daaruit volgend worden individuele schoolplannen per school geschreven en daaruit volgt jaarlijks het jaarplan voor de individuele school.

Dit beleidsplan is geschreven voor de jaren 2023-2028. Voor die schooljaren zijn er doelstellingen en activiteiten opgenomen.

Elk schooljaar zullen de doelstellingen en activiteiten opgenomen worden in het jaarplan.

In het schema in paragraaf 1.4 (ook als apart document op sharepoint) is opgenomen welke doelstellingen en activiteiten er voor de komende schooljaren gepland staan. Het plannen en evalueren van activiteiten zal gebeuren tijdens de visie vergaderingen/studiedagen bij ons op school. De activiteiten zijn onderverdeeld in korte, midden en lange termijn. Onder de lijst met doelstellingen en activiteiten is een lijst opgenomen van activiteiten die jaarlijks terug moeten blijven komen, die lijst is 'borging van activiteiten' genoemd.

Evalueren

Het is belangrijk om dit beleidsplan regelmatig te evalueren. Als het team meegenomen wordt in de evaluatie dan zal dit tijdens een teamvergadering gebeuren. Alle andere evaluatiemomenten zullen apart gepland worden.

De doelstellingen en activiteiten zullen geëvalueerd worden volgens het schema wat hierboven beschreven staat. Het doel van evalueren is om te beslissen of de doelen en activiteiten behaald zijn en/of er eventueel aanpassingen nodig zijn of nieuwe doelen en/of activiteiten gemaakt zullen moeten worden.

Evalueren hoe het gaat met een kind wat bijvoorbeeld werkt met een C&V leerlijn wordt geëvalueerd tijdens de HB-groepsbesprekingen. Ook sluit de HB-specialist indien nodig aan bij oudergesprekken. Daarnaast wordt er 3 à 4x per jaar een overleg gepland tussen de intern begeleider, directeur en de HB-specialist.

	Directie	Intern Begeleider	Specialist HB&D	Flexklas-leerkracht	Groeps leerkracht	Team	Ouders
doelstellingen	X	X	X			X	
activiteiten	X	X	X			X	
materialen			X	X	X		
signalering	X	X	X			X	
protocollen	X	X	X				
samenwerking	X	X	X	X	X	X	X
doorgaande lijn	X	X	X	X	X	X	
taken en bevoegdheden	X	X	X				
communicatie	X	X	X		X		
Professionaliseringswensen	X	X	X				
verbeterpunten	X	X	X	X			
begeleiding leerkrachten	X	X	X				
begeleiding leerlingen		X	X	X	X		X

Successen zijn belangrijk om te vieren. Op onze school is al een vast agenda punt op de teamvergadering ingeruimd voor positieve berichten. Succeservaringen die te maken hebben met dit beleidsplan of vorderingen van leerlingen kunnen genoemd kunnen worden tijdens deze momenten.

Oorspronkelijk plan 28-05-2018 – Herziene versie juli 2023

Angela ter Beeke – Beens

Specialist Hoogbegaafdheid & Differentiatie

5.3 Bronvermelding en literatuur

Gebruikte bronnen en literatuur.

(Bronnen staan ook bij de tekst zelf vermeld)

- balansdigitaal.nl
- httgekendtalent.nl
- talentstimuleren.nl
- wij-leren.nl
- www.eurekabreda.nl
- www.hoogbegaafdheidinzicht.nl
- www.lonnekesnijder.nl
- www.uitdagendspelen.nl
- <https://www.smartease.nl>
- <https://deleidseaanpak.nl>
- <http://www.growthmindsets.nl>
- Boek 'Slim maar...' van Peg Dawson en Richard Guare

5.4 Overzicht boeken over hoogbegaafdheid

Overzicht boeken over (hoog)begaafdheid aanwezig op school:

- 'Slim maar...' van Peg Dawson en Richard Guare
- 'Werken met begaafde leerlingen in de klas' van Bakx, de Boer, van den Brand en van Houtert.
- 'Bright Minds, Poor Grades' van Michael D. Whitley
- 'Executieve functies versterken op school' van Joyce Cooper-Kahn en Margaret Foster
- Kaartenbakjes 'Wijzer in executieve functies' voor groep 1-4 en 5-8
- Signaleringskaarten 'Hoogbegaafdheid in kaart' van Lilian van der Poel
- Hulpwaaier 'Hoogbegaafdheid, tips en strategieën bij de hand' van Jessica van der Spek
- Doelen en vaardigheden waaier + kaartjes van het SLO
- Bloomwaaiers
- 'Slimmer leren met RTTI' van Drost en Verra.
- 'Compacten en verrijken van de rekenles' (SLO) van Dolf Janson en Anneke Noteboom
- Hoogbegaafdheidboekje voor ouders van Centraal Nederland
- 'Knappe koppen in de klas' van Geraldine Brouwer en Lidy Ahlers
- 'Ontwikkelingsvoorsprong en (hoog)begaafdheid' van Hilda Algra